

HASAN
ÂLİ
YÜCEL
KLASİKLER
DİZİSİ

CCXCVIII

E.T.A. HOFFMANN

E.T.A. HOFFMANN

MATMAZEL
DE SCUDÉRY

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

ALMANCA ASLINDAN ÇEVİREN: GÜLPERİ ZEYTİNOĞLU

TÜRKİYE \$ BANKASI

Kültür Yayınları

IV.
BASIM

MATMAZEL DE SCUDÉRY

Genel Yayın: 3674

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLÎ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

**E.T.A. HOFFMANN
MATMAZEL DE SCUDÉRY**

**ÖZGÜN ADI
DAS FRÄULEIN VON SCUDERI**

**ÇEVİREN
GÜLPERİ ZEYTİNOĞLU**

**© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2016
Sertifika No: 40077**

**EDİTÖR
HANDE KOÇAK**

**GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM**

**DÜZELTİ
MUSTAFA AYDIN**

**GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI**

**I. BASIM, KASIM 2016, İSTANBUL
IV. BASIM, NİSAN 2021, İSTANBUL**

ISBN 978-605-332-895-7(KARTON KAPAKLI)

**BASKI
AYHAN MATBAASI
MAHMUTBEY MAH. 2622. SOK. NO: 6 / 3 I
BAĞCILAR İSTANBUL
Tel. (0212) 445 32 38 Faks: (0212) 445 05 63
Sertifika No: 44871**

**Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.**

**TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr**

E. T. A. HOFFMANN

MATMAZEL DE SCUDÉRY

ALMANCA ASLINDAN ÇEVİREN:
GÜLPERİ ZEYTİNOĞLU

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

*XIV. LOUIS DÖNEMİNDEN
BİR HİKÂYE*

Nükteli şiirleri ve XIV. Louis ile Markiz Maintenon'nun lütfuyla tanınan Madeleine de Scudéry,¹ St. Honoré Caddesi'ndeki küçük evde yaşıyordu.

Geç vakitte, gece yarısına doğru –1680 senesinin sonbaharı olabilir– bu evin kapısı öyle sert ve ısrarla çalındı ki ses tüm koridorda yankılandı. Matmazel'in küçük hanesindeki işleri, hem aşçı, hem uşak, hem de kapıcı olarak yürüten Baptiste, efendisinin izniyle kız kardeşinin düğünü için köye gittiğinden, Matmazel'in kadın hizmetçisi Martinière, evde tek başına hâlâ ayaktaydı. Art arda kapıya vurulduğunu duydu, Baptiste gittiği için evde Matmazel ile yalnız ve korumasız kaldıklarını hatırladı. Paris'te bugüne kadar işlenmiş tüm hırsızlık, soygun ve cinayet vakaları aklına düştü; bir isyancı sürüsünün evdeki boşluktan haberdar olduğu için, kapıda zırlı kopardığına ve içeri girip ev sahibine kötü davranacağına kanaat getirince, odasından çıkmadı; korkudan titriyordu; Baptiste'e de, kız kardeşinin düğününe de lanet okudu. Bu esnada kapıyı yumruklamaya devam ediyorlardı ve sanki içlerinden birinin “İsa aşkına kapıyı açar mısınız, ne olur açın!” diye bağırıldığını duyar gibi oldu. Martinière korku-

---

1 Matmazel de Scudéry (1607-1701): Fransız yazar. Kadın yazarların kendi retorik teorilerini kurmaya çalıştıkları geç Rönesans dönemi içinde değerlendirilir. *Artamène, ou le Grand Cyrus* ile *Clélie, histoire romaine* en önemli eserleri olarak kabul edilmektedir. (e.n.)

su artınca, şamdanı kapıp koridora koştu, kapıya vuranın sesi orada net bir şekilde duyuluyordu: “İsa aşkına kapıyı açın!” “Gerçekten,” diye düşündü Martinière, “haydut dediğin böyle konuşmaz ki; kim bilir, belki de takip edilen biri, her türlü yardıma hazır olan efendime sığınmaya gelmiştir. Dikkati elden bırakmayalım ama!” Pencerenin birini açtı, kalın sesini elinden geldiği kadar erkek sesine benzeterek, gece vakti kapının önünde yaygara koparıp tüm milleti uyandıranın kim olduğunu sordu. Karanlık bulutların arasından sızan ay ışığının parıltısında, açık mavi bir paltoya sarınmış, yüzünü örten geniş bir şapka takmış, uzun boylu birini gördü.

Kapıdaki kişinin de duyulabileceği kadar yüksek sesle bağırdı: “Baptiste, Claude, Pierre, kalkın da bakın bakalım, hangi serseri kapımızı kırmaya çalışıyor!” Aşağıdaki yumuşak, hatta ağlamaklı bir sesle konuştu: “Ah, La Martinière, sesinizi istediğiniz kadar değiştirmeye çalışın, siz olduğunuzu biliyorum sevgili Bayan, Baptiste’in köye gittiğini de biliyorum, efendinizle evde yalnız kaldığınızı da. Kapıyı gönül rahatlığıyla açabilirsiniz, endişe etmeyin. Matmazel ile mutlaka konuşmalıyım, hemen şimdi.” “Daha neler!” diye cevap verdi Martinière, “Gece vakti Matmazel’imle mi konuşmak istiyorsunuz? Çoktan yattığını ve onu yeni daldığı, yaşamının bu döneminde ihtiyaç duyduğu o en tatlı uykusundan kesinlikle uyandırmayacağımı bilmiyor musunuz?” “Biliyorum,” dedi aşağıda duran kişi, “biliyorum ki Matmazel şu anda üstünde çalıştığı *Clelia*² adlı romanın taslağını kenara koydu ve şimdi de, yarın Markiz de Maintenon’a okumayı düşündüğü birkaç dizeyi yazıyor. Yalvarırım Bayan Martinière, merhamet edin ve kapıyı açın. Bilin ki, söz konusu olan bahtsız bir insanı mahvolmaktan kurtarmak; bilin ki, şe-

2 Matmazel de Scudéry’nin bu romanı 10 cilt halinde 1654-1660 yılları arasında yayımlanmıştır. (e.n.)

ref, özgürlük, hatta bir insanın hayatı Matmazel'iniz ile görüşmem gereken bu ana bağlı. Bir düşünün, bahtsız bir kişinin ondan yardım dilenmek için geldiğini ve onu zalimce kapıdan kovan kişinin siz olduğunuzu öğrenecek olursa efendinizin öfkesi sonsuza dek üzerinizde olacaktır.” “Ama neden Matmazel'imın merhametini bu uygun-suz saatte dillendiriyorsunuz ki, yarın gündüz vakti tekrar gelin,” dedi Martinière. Aşağıdaki cevap verdi: “Zaman ve saatle değişir mi ki kader, ölümcül yıldırım gibi mahvederek çarparsa? Birini derhâl kurtarmak mümkünken, yardımı ertelemek olur mu? Kapıyı açın bana, benim gibi perişan ve zavallı, korunmasız ve tüm dünya tarafından terk edilmiş, kötü kaderin kovalayıp köşeye sıkıştırdığı, yakın bir tehlikeden dolayı Matmazel'inize yardım için yalvarmak isteyen bir adamdan neden korkasınız!” Martinière aşağıdakinin bu sözlerden dolayı derin bir acıyla iç çektiğini ve hıçkırdığını işitti, o anda sesi sanki bir delikanlının gibi, yumuşak ve yüreğin derinliklerine dokunur gibiydi. Martinière derinden etkilenmişti ve fazla düşünmeden anahtarlığı bulup getirdi.

Kapıyı tam açmıştı ki mantosuna sarınmış olan şahıs kendini zorla içeri attı ve Martinière'in önünden geçerek avaz avaz bağırdı: “Beni Matmazel'inize götürün!” Martinière korkmuş halde şamdanı havaya kaldırdı ve mum ışığı ruh gibi beyaz, korkunç şekilde allak bullak olmuş gencecik bir erkek yüzüne düştü. Adam manto-sunun önünü açınca hançerin parlak kabzası göğüs-lüğünün altından göründü, bunu gören Martinière neredeyse korkudan yere yığılacaktı. Adam çakmak çakmak göz-lelerle Martinière'e baktı ve öncekinden daha da yüksek sesle bağırdı: “Beni Matmazel'inize götürün diyorum!” Martinière Matmazel'in büyük tehlikede olduğunu anladı, değerli efendisine duyduğu sevgi kabardı, aynı zamanda dindar ve sadık anneye saygı göstermiş oluyordu, bu

kendisinin de muktedir olacağına inanmadığı bir cesareti ortaya çıkardı. Açık bıraktığı odasının kapısını hızla kapattı, kapının önüne geçip gür ve sert bir sesle konuştu: “Yani gerçekten, evin içinde sergilediğiniz delice davranışlar, dışarıda sarf ettiğiniz sefil sözlerle hiç uymuyor, ki şu an fark ediyorum, bu sözler bende pek kolay merhamet uyandırdı. Bu saatte Matmazel’imi görmeyecek ve onunla konuşmayacaksınız. Kötü bir niyetiniz yoksa, gündüz vaktinden çekinmemelisiniz, öyleyse yarın yeniden gelin ve derdinizi anlatın! Şimdi evden defolun!” Adam iç çekti, Martinière’e dehşet dolu gözlerle baktı ve hançere uzandı. Martinière içinden ruhunu Tanrı’ya emanet etti, ama metanetini korudu ve Matmazel’e ulaşmak için geçmesi gereken odanın kapısına daha sıkı dayanıp adamın gözlerine cesurca baktı. “Bırakın Matmazel’inize gideyim diyorum size!” diye yeniden bağırdı adam. “İstedığınızı yapabilirsiniz,” diye cevap verdi Martinière, “Yerimden kıpırdamayacağım, başladığınız bu kötü işi bitirin, aynı o melun işbirlikçileriniz gibi, ölümünüz onursuzca Grève Meydanı’nda olacak.” “Evet,” diye bağırdı adam, “Haklısınız Bayan Martinière! Tıpkı bir haydut ve katil gibi görünüyorum ve onun gibi silahlıyım ama işbirlikçilerim infaz edilmedi, infaz edilmedi!” dedi ve zehir saçan gözlerle ölesiye korkmuş olan kadına doğru ilerledi ve hançeri çıkardı. “İsa!” diye bağırdı kadın, ölümcül vuruşu bekleyerek, tam o sırada sokaktan silah şingirtisi ve nal sesleri duyuldu. “Marechaussee, Marechaussee. İmdat! İmdat!” diye bağıırıyordu Martinière. “İllet kadın, sonumu getireceksin, şimdi her şey bitti, bitti her şey! Al! Al şunu! Bunu Matmazel’ine hemen bugün, olmadı istersen yarın ver.” Adam bunları mırıldanırken Martinière’in elinden şamdanı kapmış, mumları söndürmüş ve kadının eline bir kutu tutuşturmuştu. “Uhrevi mutluluğun için, kutuyu Matmazel’e ver!” diye bağırdı adam ve ev-

den dışarı fırladı. Martinière yere düşmüştü, zorla ayağa kalktı ve karanlıkta el yordamıyla odasına döndü, burada da tamamen tükenmiş bir vaziyette, ses çıkarmaktan aciz, koltuğa yığıldı. Dış kapıda bıraktığı anahtarların şingirtisini duydu. Kapı kilitlendi ve biri ürkek adımlarla odasına yaklaşıyordu. Kaskatı kesilmişti, hareket edemiyordu, kendisini en kötüsüne hazırlıyordu, kapı açılıp da gece lambasının ışığında gözleri namuslu Baptiste'i seçer seçmez çok şaşırdı. Onun da beti benzi atmıştı ve o da şaşkındı. "Bütün azizler aşkına," diye başladı, "bütün azizler aşkına, Bayan Martinière, söylesenize neler oldu? Ah şu korku! Şu korku! Ne olduğunu bilmiyorum ama beni dün akşam düğünden zorla uzaklaştırdı! Daha yeni sokağa girmiştım. Bayan Martinière'in uykusu hafiftir, diye düşünüyordum, kapıya sessiz ve düzgün vurursam duyar ve beni içeri alır diyordum. O anda kalabalık bir devriye bana doğru geldi; tepeden tırnağa silahlı atlılar ve piyadeler beni durdurup devam etmeme izin vermediler. Ama şansıma, beni iyi tanıyan Marechaussee teğmeni, Desgrais de onlarlaydı. Feneri yüzüme tuttuklarında bana şöyle dedi: 'Hey Baptiste, gece vakti nereden geliyorsun? Güzelce evde kalıp burayı korumak zorundasın. Buralar tekin değil, biz de bu gece iyi bir av yakalamayı düşünüyoruz.' Bayan Martinière inanmazsınız belki ama, bu sözler içime oturdu. Tam eşiğe ayağımı atacaktım ki, yüzü gözü örtülü adamın biri evden dışarı fırladı, elinde hançer, bana çarptı, beni devirdi. Söylesenize, bütün bunlar ne demek oluyor?" Martinière, ölüm korkusundan kurtulmuş halde olan biteni anlattı. İkisi, kadın ve Baptiste, evin koridoruna çıktılar, yabancı adamın kaçarken fırlattığı şamdanı yerde buldular. "Şüphesiz ki Matmazel'imiz soyulacak, hatta öldürülecekti," dedi Baptiste. "Dediğinize bakılırsa adam sizin Matmazel ile yalnız olduğunuzu, hatta hâlâ yazıları üzerinde çalıştığını bile

biliyordu. Şüphesiz şu lanet dolandırıcı ve yankesicilerdendi, hani evlerin içine kadar girip şeytanca baskınlarını gerçekleştirmek için işine yarayacak şeyleri kurnazca gözetleyenlerden. Ve Bayan Martinière, o küçük kutuyu da bence Seine Nehri'nin en derin yerine atalım. Kim garanti verebilir ki alçak bir canavarın bizim Matmazel'in canına kastetmediğine, kimbilir yaşlı Tournay markisinin yabancı birinden gelen mektubu açınca başına gelenler gibi, onun da kutuyu açıp yığılıp ölmeyeceğini!" Sadık hizmetkârlar uzun uzun istişare ettikten sonra, sonunda sabah Matmazel'e her şeyi anlatmayı, hem de, uygun tedbirler alındığında açılabilceği için, kutuyu vermeyi kararlaştırdılar. İkisi de şüpheli yabancının ortaya çıkışının bütün ayrıntılarını gözden geçirdi, işin içinde özel bir sırrın olduğuna, bu sır hakkında da kendi başlarına hareket edemeyeceklerine, bunun açığa çıkarılmasını efendilerine bırakmaları gerektiğine kanaat getirdiler.

Baptiste'in endişelenmesinin haklı bir gerekçesi vardı. Tam da o günlerde Paris iğrenç vahşiliklere sahne oluyordu ve dönemim cehennemın en şeytansı icatları da böyle şeylerin kolaylıkla gerçekleşmesine ortam hazırlıyordu.

Zamanının en iyi kimyageri olan *Glaser* adındaki Alman bir eczacı, bu bilimle uğraşanların genelde yaptığı gibi, simya deneyleri ile uğraşırdı. Felsefe taşını bulmaya çalışıyordu. Ona *Exili* adında bir İtalyan katıldı. Ama altın yapma sanatı onun için sadece bir bahaneydi. Asıl istediği, Glaser'in de nasiplenmeyi umduğu, zehirli maddelerin karıştırılması, kaynatılması ve buharlaştırılmasını öğrenmekti ve sonunda kokusuz, tatsız, ya anında ya da yavaş yavaş öldüren, insan vücudunda hiçbir kalıntı bırakmayan ve doktorların bütün becerilerini, bütün bilimi yanıltacak, akıllarına zehir cinayetini getirmeden ölümü doğal nedenlere bağlamak zorunda bıraktıran bir zehir yapmayı başarmaktı. Exili işini oldukça dikkatli yapıyor

olsa da yine de zehir satışı şüphesiyle tutuklanıp Bastille'e götürüldü. Çok geçmeden aynı hücreye Yüzbaşı Godin de Sainte-Croix da atıldı.

Brinvillier markiziyle bütün aileyi rezil eden uzun süreli bir ilişki yaşamış ve sonunda, marki karısının suçlarına kayıtsız kaldığından, kadının babası Dreux d'Aubray – Paris'te sivil teğmendi– zina suçu işlemiş bu ikiliyi, sadece yüzbaşayı etkileyecek bir tutuklama kararıyla ayırmaya zorlamıştı. İhtiraslı, karaktersiz, dindarlık taslayan, gençliğinden beri bütün ahlâksızlıklara yatkın, kıskanç, çıldırısıya kindar olan yüzbaşı için Exili'nin şeytani sırrından daha sevindirici hiçbir şey olamazdı, çünkü bu bilgi ona düşmanlarını yok etme gücünü verecekti. Exili'nin çalışkan bir öğrencisi oldu ve kısa süre içinde ustasına yetişti; Bastille'den salıverildiğinde kendi başına çalışmaya devam edebilecek durumdaydı.

Brinvillier yoldan çıkmış bir kadındı, Sainte-Croix sayesinde hepten canavara dönüştü. Sainte-Croix Brinvillier'yi zaman içinde önce –aşâğılık ikiyeüzlülüğüyle yaşlılığında baktığı– babasını, sonra iki erkek kardeşini ve en sonunda da kız kardeşini zehirlemeye teşvik etti. Babasını öç almak için, diğerlerini de büyük miras yüzünden zehirlemişti. Zehirleyerek öldüren birçok caninin hikâyesi, böyle suçların nasıl karşı konulamaz bir tutkuya dönüştüğüne dair feci emsaller oluşturur. Amaçsızca, sadece zevk uğruna, kimyagerlerin keyfi deneyleri gibi, zehirci katiller de çoğu zaman yaşamalarını veya ölmelelerini umursamadıkları kişileri öldürdüler. Hotel Dieu'deki³ birçok yoksulun ani ölümü, Brinvillier markizinin dindarlık ve iyilik abidesi olarak görünmek için haftada bir dağıttığı ekmeklerin zehirlenmiş olabileceği şüphesini uyandırdı. Yüzde yüz kesin olansa güvercinli hamur işlerini zehirleyip davet ettiği misafirlerine ikram ettiğidir.

3 651 yılında kurulan, Fransa'nın en eski hastanesi. (e.n.)

Guet şövalyesi ve birçok başka kişi de bu cehennemlik yemeklerin kurbanı olmuştu. Sainte-Croix, yardımcısı La Chaussee ve Brinvillier, iğrenç cinayetlerini uzun süre çözölemeyen bir sır perdesi altına saklamayı becerdi. Bir gün gelip de göklerin ebedî kudreti günahkârları dünyadayken cezalandırmaya karar verirse, o gün hangi ahlâksızın aşağılık hilesi varlığını sürdürebilir! Sainte-Croix'nın hazırladığı zehirler öyle hafifti ki –Parisliler ona *Poudre de Succession* diyordu– tozun hazırlanma anında açıkta olması, bir nefesin anında ölüm getirmesine neden olurdu. Bundan dolayı Sainte-Croix çalışmalarında ince cam bir maske takardı. Bir gün, hazırladığı zehri ilaç şişesine tam dolduracakken maskeyi düşürdü ve anında, zehrin tozunu içine çekerek ölüverdi. Ardında vâris bırakmadan öldüğünden, mahkemeler malına mülküne el koymak için harekete geçti. Kilitli bir sandıkta, alçak Sainte-Croix'nın emrine hazır, zehir cinayetlerinin şeytani cephaneliğinin tamamının yanında Brinvillier'ye ait, işlediği suçlar hakkında şüphe bırakmayan mektuplar da bulundu. Kendisi Lüttich'te bir manastıra kaçtı. Marechaussee'nin memurlarından biri olan Desgrais onun peşinden gönderildi. Desgrais rahip kılığında, kadının saklandığı manastıra girdi. Bu korkunç kadınla bir gönül ilişkisi kurup, onu kandırıp şehrin dışındaki ıssız bir bahçede gizlice buluşmaya ikna etti. Oraya varır varmaz Desgrais'nin hafiyeleri tarafından çevrildi, ruhban takımından sevgilisi de birden Marechaussee'nin memuruna dönüşüp onu bahçenin önünde hazırda duran arabaya binmeye zorladı; araba etrafı hafiyelerle çevrili bir halde doğruca Paris'e yol aldı. La Chaussee'nin kellesi bir süre önce uçurulmuştu, Brinvillier de aynı şekilde öldü, cesedi idamdan sonra yakıldı, külleri havaya savruldu.

Gizli ölümcül silahı hem dosta hem de düşmana karşı ceza almadan kullanan canavarın ortadan kalkmasıyla

Parisliler rahat bir nefes aldı. Lakin kısa süre sonra alçak La Croix'nın korkunç sanatının miras bırakıldığı anlaşıldı. Ölüm, görünmez ve hain bir hayalet gibi; akraba, aşk ve dostluk ilişkilerinin yaşandığı en dar çevrelere sokulup kolayca ve süratle talihsiz kurbanlarının üzerine atıldı. Bugün her yanından sağlık fışkıran bir kişi, yarın hasta ve bitkin bir halde ortalıkta dolanmaya başlıyordu ve hekimlerin bilgisi de onu ölümden kurtaramıyordu. Servet, güzel bir makam, güzel bir eş ve kendisinden belki fazla genç bir kadın; bunlar bir adamın ölümüne takip edilmesi için yeterliydi. En korkunç vesveseler en kutsal bağları koparıyordu. Koca eşinden korkuyor, baba oğlundan, kız kardeş erkek kardeşinden çekiniyordu. Dokunulmadan kalıyordu sofrada yemekler ve arkadaşına ikram edilen şaraplar; bir zamanlar neşenin ve şakanın egemen olduğu yerde, vahşi bakışlar artık kılık değiştirmiş katili aramaktaydı. Aile babalarının korkuyla uzak diyarlardan yiyecek alışverişi yaptığı, evlerinde ihanete uğramaktan korktukları için bulabildikleri kirli ve basit halk mutfaklarında yemeği kendi başlarına hazırladığı görülüyordu. Ve bazen en ciddi ve zekice önlemler bile boşa çıkıyordu.

Kral, gittikçe yayılan bu kanunsuz duruma son vermek amacıyla sadece bu tür gizli cinayetleri araştırarak ve suçluları cezalandırılacak yeni bir mahkeme kurdu. Oturumlarını Bastille yakınlarında yapan ve başkanı da La Regnie olan bu mahkemeye Chambre Ardente adı verildi. Regnie'nin uğraşları, ne kadar yoğun olursa olsun, uzun süre sonuçsuz kaldı. O tiksindirici cürümün gizli inini keşfetmek kurnaz Desgrais'ye nasip oldu. Kenar mahallelerden biri olan Saint-Germain'de La Voisin adında, falcılık ve büyücülükle uğraşan yaşlı bir kadın yaşıyordu ve suç ortakları Le Sage ve Le Vigoureux'nün yardımıyla, hiç de güçsüz ve saf denilmeyecek kişileri bile korku ve şaşkınlık içinde bırakabiliyordu. Ama yapabildikleri bunlardan

ibaret değildi. La Croix gibi Exili'nin öğrencisiydi ve aynı onun yaptığı gibi o hafif ve iz bırakmayan zehri yapıyordu; böylece habis oğulların erken mirasa, yoldan çıkmış kadınların da daha genç bir kocaya kavuşmalarına yardımcı oluyordu. Desgrais kadının sırrını açığa çıkardı, kadın her şeyi itiraf etti, Chambre Ardente onun yakılmasına karar verdi ve infazı Grève Meydanı'nda gerçekleşti. Kadından yardım alanların bir listesi bulundu. Bunun sonucunda sadece idam üzerine idam olmadı, büyük saygınlık sahibi kişiler de ağır töhmet altında kaldı. Bu yüzden Kardinal Bonzy'nin de, Narbonne piskoposu olarak emekli maaşı ödemek zorunda olduğu herkesi, La Voisin'de bulduğu çare ile kısa sürede öbür tarafa yolladığına inanıldı. Keza listede adları bulunan Bouillon düşesi ve Soissons kontesi de bu şeytani kadınla bağlantı kurmakla suçlandı, ama bununla da kalmadı, Lüksemburg dükü ve Devlet Mareşali François Henri de Montmorency Boudebelle de bundan nasibini aldı. Korkunç Chambre Ardente onun da peşine düştü. Kendisi bizzat Bastille Hapishanesi'ne teslim oldu; Louvois ve La Regnie'nin nefretinden dolayı altı adımlık bir hücreye kapatıldı. Dükün işlediği suçların bir kınama bile gerektirmediği açığa çıkana kadar aylar geçti. Sadece bir kerecik La Sage'a yıldız falı baktırmıştı.

Kesin olan şu ki, kör bir gayretkeşlik Başkan La Regnie'yi zorbalığa ve gaddarlığa itmişti. Mahkeme tam anlamıyla engizisyon niteliği kazanmıştı, en küçük şüphe en ağır hapis cezasını getiriyordu ve çoğu zaman, ölüme mahkûm edilen kişinin suçsuzluğunu kanıtlamak tesadüflere kalmıştı. Dahası Regnie çirkin bir yüze ve sinsi bir karaktere sahipti, öyle ki intikamlarını aldığı ya da koruyacağı düşünülen kişilerin bile nefretini kazandı. Sorgu sırasında, şeytanı görüp görmediğini sorduğu Bouillon düşesinin cevabı "Sanırım, onu şu anda karşımda görüyorum!" oldu.

Grève Meydanı'nda hem suçluların hem de şüphelilerin kanı oluk oluk akarken ve sonunda esrarlı zehir cinayetlerinin sayısı gittikçe azalırken, ortaya başka tür bir bela çıktı, insanları yepyeni bir şaşkınlığa sürükledi. Bir haydut çetesi bütün mücevherleri ele geçirmeyi kafa-ya koymuş gibi görünüyordu. Değerli bir takı satın alınır alınmaz, nasıl muhafaza edilmiş olursa olsun, akıl almaz bir şekilde ortadan kayboluyordu. Daha da kötüsü, her kim olursa olsun, akşam vakti yanında mücevher taşımaya cesaret eden kişinin ya caddenin ortasında ya da evlerin karanlık koridorlarında soyuluyor hatta öldürülüyor olmasıydı. Bundan canlı kurtulanlar kafalarına aldıkları bir darbenin onları yıldırım gibi yere serdiğini ve kendilerine geldiklerinde ise soyulduklarını anladıklarını, darbeyi yedikleri yerden başka bir yerde uyandıklarını söylüyordu. Neredeyse her sabah sokaklarda veya evlerde öldürülmüş olarak bulunanların hepsinde aynı öldürücü yaranın olduğu görüldü. Kalbe indirilen bir hançer darbesi, doktorların kanaatine göre öyle ani ve ölümcüldü ki yaralananın ses bile çıkartmadan yere yığılması kaçınılmazdı. XIV.

Louis'nin görkemli sarayında kim yoktu ki gizli bir aşk macerası yaşamasın ve gece vakti sevgiliye giderken bazen yanında değerli bir hediye taşımasın? Haydutlar sanki ruhlarla bağlantı kurmuşçasına, böyle bir olayın tam olarak ne zaman gerçekleşeceğini biliyorlardı. Talihsiz adam çoğu zaman aşk mutluluğunu tatmayı düşündüğü eve ulaşamıyor, çoğu kez eşikte, hatta kendini kanlar içinde bulacak sevgilisinin odasının önünde yığılıp kalıyordu.

Beyhudeydi Emniyet Amiri Argenson'un Paris'te halkın gözüne bir şekilde şüpheli gelen her şeyin peşine düşmesi, beyhudeydi La Regnie'nin köpürüp gözdağı vererek itiraf ettirme çabaları, beyhudeydi nöbetçi ve devriyelerin sayısını artırmak. Faillerin izine rastlanmıyordu. Temkinli davranıp, tepeden tırnağa silahlandırıp önünde bir fener

taşıtmak biraz işe yarıyordu ama uşak taşlanıp korkutulurken aynı anda efendinin öldürölüp soyulduğu vakalar da olmuştu.

İşin tuhaf tarafı, yapılan araştırmalarda mücevher alım satımı yapılabilen hiçbir yerde, çalınan takıların bir parçasına dahi rastlanılmaması, yani buralarda da takip edilecek bir ipucu bulunamamasıydı.

Desgrais öfkeden kuduruyordu, hırsızlar onun hilelerinden bile kaçmayı başarıyordu. Şu an bulunduğu semtte saldırı yoktu, ama diğerinde hiç kimse bir kötölük beklemezken soygun cinayetleri zengin kurbanlarını buluyordu.

Desgrais, bir tezgâh kurmayı düşündü, yürüyüşünden tutun, duruşu, konuşması, fiziği ve yüzüne kadar kendisine benzeyen birden fazla Desgrais ortaya çıkardı, öyle ki hafiyeler bile gerçek Desgrais'nin nerede olduğunu bilemedi. Bu sırada, kendi hayatı pahasına, en gizli barınak ve uğrak yerlerde araştırma yapıyor ve uzaktan, kendi emri üzerine, yanında pahalı mücevher taşıyan kişileri takip ediyordu. Bu adamlara kimse dokunmuyordu, hırsızların bu kurgudan da haberleri vardı. Desgrais umutsuzluğa kapıldı.

Bir sabah Desgrais, Başkan Regnie'ye geldi, beti benzi atmış, allak bullak olmuş ve kafası karışmış bir haldeydi. Başkan onu "Ne var ne yok? Haber var mı? İzini bulabildiniz mi?" diyerek karşıladı. "Ah, Sayın Başkanım," diye başladı Desgrais, öfkeden dili dolaşıyordu. "Ah, Sayın Başkanım, dün gece, Louvre yakınlarında Fare markisi, benim huzurumda saldırıya uğradı." La Regnie sevinçle "Evet! Sonunda! Yakaladık onları!" diye bağırđı. "Hele bir dinleyin," dedi Desgrais acı bir gülümsemeyle, "Önce olup biteni bir dinleyin. Louvre'un orada durmuş, içim hınçla dolu, benimle dalga geçen şeytanları gözlüyordum. Tam o sırada dengesiz adımlarla yürürken sürekli arka-

sına dönüp bakan biri, beni görmeden yanımdan geçip gitti. Ayın soluk ışığında, adamın Fare markisi olduğunu gördüm. Gördüğüme şaşırmadım, nereye gittiğini biliyordum. Beni on on iki adım geçmişti ki, sanki yerin dibinden biri fırladı, onu yere yıktı ve üzerine çullandı. Katili ele geçirebilirdim, ama kontrolümü kaybettim, düşünce-sizce bağırdım, durduğum yerden sıçrayıp adamın üstüne atlayacaktım ki pelerinine dolaşıp yere düştüm. Adamın rüzgârdan kanat takmışçasına uzaklaştığını görünce toparlandım, peşinden koşarken boruma üfledim, uzaktan hafiyeler cevap verdi; ortalık hareketlendi, silah şakırtıları, her taraftan nal sesleri geliyordu. ‘Buraya! Buraya! Desgrais! Desgrais!’ çığlıklarım tüm sokaklarda yankılandı. Adamın ay ışığında bir oraya bir buraya koşturup beni şaşırtmaya çalıştığını gördüm. Nicaise Caddesi’ne girince gücü tükenir gibi oldu, ben de kendimi iki katı zorladım, aramızda en çok on beş adım vardı.” Regnie’nin gözleri alev alevdi, Desgrais’nin koluna, sanki kaçan kişi oymuş gibi sarıldı. “Ona yetiştiniz! Onu yakaladınız, hafiyeler yoldaydı!” diye bağırdı. “On beş adım,” boğuk bir sesle ve zor nefes alarak devam etti Desgrais, “Benden on beş adım ötede adam birden yan tarafa, gölgenin içine atlayıp duvarın ortasında kayboldu,” dedi. “Kayboldu? Duvarın içinde? Kafayı mı yediniz?” diye bağırdı Regnie, iki adım geri çekilip ellerini çırparak. “Bana öyle diyebilirsiniz,” diye devam etti Desgrais, kötü düşüncelerin rahatsız ettiği biri gibi alnını ovuşturarak, “Ekselansları, bana çılgın diyebilirsiniz, hayalet görmüş bir kaçık diyebilirsiniz, ama durum size anlattığımdan farklı değil. Hafiyelerden birkaçı nefes nefese yetiştiklerinde ben donakalmış bir halde duvarın önünde duruyordum. Onlarla beraber, elinde kılıcıyla Fare markisi de çıkageldi. Meşaleleri yaktık, duvarı baştan sona yokladık, ne bir kapı, ne bir pencere ne de bir aralık izi vardı. Büyük taşlarla örülmüş bir avlu duva-

ıydı bu ve bir evle bağlantılıydı, içinde yaşayan insanlar hakkında en ufak şüphe dahi duyulmayan bir ev. Daha bugün her şeyi ayrıntılarıyla gözden geçirdim. Şeytanın ta kendisi bizimle oyun oynuyor.” Desgrais’nin hikâyesi tüm Paris’e yayıldı. İnsanların kafası Voisin, Vigoureux ve de adı kötüye çıkmış Rahip Le Sage’ın büyülerle, ruh çağırmalarla ve şeytanla yaptığı anlaşmalarla doluydu. İnsanın sonsuz tabiatı gereğince, doğaüstü ve mucizevi olaylara duyulan eğilim mantığın önüne geçtiğinden, kısa süre sonra insanlar Desgrais’nin aceleyle söylediklerine, bu serserilerin ruhlarını şeytana sattıklarına ve bizzat şeytan tarafından korunduklarına inanmaya başladı ve Desgrais’nin hikâyesine bolca saçma ayrıntının eklendiği de tahmin edilebilir. Hikâye, korkunç bir şeytanı –dehşete kapılmış Desgrais’nin gözleri önünde– yerin dibine girerken gösteren bir gravürle basılıp şehrin her köşesinde satıldı. Halkı korkutmaya yetti de arttı bile, hatta hafiye-lerin bile cesareti kırıldı ve gece vakti sokakları boyunlarında kutsal suya batırılmış muskalarla titreyerek ve tereddütle dolaşır oldular.

Argenson, Chambre Ardente çabalarının boşa çıktığını görünce, Kral’a gidip bu yeni suç için yetki alanı daha geniş ve faillerin peşine düşüp gerekli cezayı verecek bir mahkeme kurulmasını istedi. Halihazırda Chambre Ardente mahkemesine bile gereğinden fazla yetki ve izin verdiği inanan Kral, kana susamış La Regnie’nin sayısız idamlarının zulmüyle sarsılmış bir halde bu öneriyi derhal geri çevirdi.

Kral’ın ilgisini bu konuya çekebilmek için başka bir yol bulundu.

Kral öğleden sonralarını Maintenon’un odalarında geçirmeyi, nazırlarıyla da gecenin geç saatlerine kadar çalışmayı alışkanlık haline getirmişti. Maintenon’un odalarındayken Kral’a, tehlikede olan âşıklara ithafen yazılmış

bir şiir sunuldu. Bu şiirde âşıklar, kibarlık gereği sevgiliye değerli bir hediye götürmek istediklerinde, uğurda canlarını ortaya koymak zorunda kalmaktan yakınıyorlardı. Şövalye savaşında sevgili için akıtılan kan, şeref ve zevk iken, kendini bu katilin kallesine saldırısına hazırlayamamak tamamen farklı bir şeydi. Bütün aşkların ve nezaketin parlak Kutup Yıldızı, Louis, ışık saçarak karanlık geceyi dağıtmıştı ve geceye saklanan o karanlık sırrı ortaya çıkarmalıydı. Düşmanlarını yerle bir eden tanrısal kahraman, şimdi de zaferle ışıldayan kılıcını çekip Herkül'ün Hidra'yı, Theseus'un Minotaur'u yenmesi gibi, o da bütün hevesini ve hazlarını, derin acılara ve tesellisiz yaslara gark eden o tehditkâr canavarı yenmeliydi.

Mesele ne kadar ciddi olursa olsun, bu şiir, özellikle de âşıkların sevgililerine giden gizli yollarda yaşadığı korkuyu, bu korkunun bütün şehveti ve "galenterie"⁴ maceralarını nasıl kökünden sarstığını tasvir eden kısmı nükteli sözlerden yoksun değildi. Üstüne, şiirin sonunda XIV. Louis'yi göklere çıkaran dizeler olması, Kral'ın şiiri gözle görülür bir memnuniyetle okumasını kaçınılmaz kıldı. O haldeyken, gözlerini kâğıttan ayırmadan hemen Maintenon markizine döndü, şiiri yüksek sesle yeniden okudu, sonra kibarca gülümseyerek tehlikedeki âşıkların istekleri hakkında ne düşündüğünü sordu. Maintenon, ciddi duruşuna sadık ve her zamanki gibi dindarca bir tavırla, gizli yasak yolların özel bir korumaya layık olmadığını, ama korkunç katillerin mahvolması için olağanüstü tedbirlere lüzum olduğunu söyledi. Kral bu ikircikli cevaptan hoşnut olmadı, kâğıdı katladı ve diğer odadaki müsteşarın yanına gidecekti ki, şöyle bir yana bakınca, gözü, orada bulunan, Maintenon'un yakınında küçük bir koltukta oturan Matmazel Scudéry'ye takıldı. Ona doğru yürüdü, demin dudaklarında ve yanaklarında beliren

4 Fr. Çapkınlık, kadın düşkünlüğü. (e.n.)

sonradan kaybolan nazik gülümseme yeniden öne çıktı ve Matmazel'in tam önünde durup kâğıdı yine açtı, tatlı bir sesle "Markiz bizim âşık beyefendilerin kibarlıklarını tasvip etmiyor ve yasaklarla dolu kaçamak bir cevap veriyor. Ama siz, sevgili Matmazel, siz bu şairane dilekçeye ne diyorsunuz?" diye sordu. Scudéry koltuğundan saygıyla kalktı, yaşlı ve saygıdeğer kadının yanaklarına akşam kızılığı gibi geçici bir kızarıklık dokundu, hafif öne eğilerek, gözlerini yere dikti ve şöyle dedi:

*Un amant, qui craint les voleurs,
N'est point digne d'amour.*⁵

Uzun uzadıya laf kalabalığı olan şiiri yere seren bu birkaç kelimenin şövalyevari ruhu karşısında şaşkına dönen Kral, ıslıl ıslıl gözlerle bağırdı: "Aziz Dionysios aşkına, haklısınız Matmazel! Körü körüne koyulmuş hiçbir kural, hem masumları hem de suçluları etkileyen hiçbir önlem, korkaklığı korumamalı. Argenson ve Regnie gerekenleri yapsın!"

Ertesi sabah Martinière, geçen gece olan bitenleri Matmazel'ine anlatırken, o günlerde yaşanan vahşeti de canlı tasvirlerle anlattı; titriyordu, çekinerek de olsa esrarengiz kutuyu ona verdi. Martinière ile beti benzi atmış, bir köşede tek kelime dahi edemeden dikilen, elindeki gece takkesini korku ve sıkıntıyla yoğuran Baptiste, Matmazel'in kutuyu ancak tüm tedbirler alındıktan sonra açması için azizlere yakarıyorlardı. Elinde duran kapalı sırtı tartıp biçen Scudéry gülümseyerek konuşmaya başladı: "İkiniz de hayal görüyorsunuz! Zengin olmadığımı, bir cinayete geçecek hazinelere sahip olmadığımı, sizin dediğinize göre evlerin içini gözetleyen, dışarıdaki şu alçak katiller de sizin gibi,

5 Fr. Hırsızlardan korkan bir sevgili, aşka layık değildir. Johann Christof Wagenseil'in Nürnberg şehri kroniklerinden alıntı. (ç.n.)

benim gibi biliyordur. Benim hayatıma mı kastetmişler? Yetmiş üç yaşında bir kadının ölmesi kimin işine yarar ki, hele de romanlarında kendi icat ettiği kötü adam ve huzur bozanlar dışında kimseyi takip etmemiş, kimsenin kıskançlığına neden olmayacak vasat şiirler yazan, miras olarak arkasında, sadece ara sıra saraya gitmiş yaşlı bir matmazelin kıyafetlerini ve de birkaç düzine kenarı yaldızlı ciltli kitap bırakacak birinin! Ve sen, Martinière, sen bu yabancı adamın görünüşünü ne kadar korkunç tarif edersen et, ben onun kötü niyetli olduğuna inanmıyorum. O halde!”

Scudéry çelik bir düğmeye bastı, kutunun kapağı ses çıkararak açılınca, Martinière üç adım geri kaçtı, Baptiste boğuk bir “Ah!” sesiyle dizlerinin üstüne çöktü.

Matmazel çok şaşırmıştı, kutunun içinde ısıllı parlayan, değerli görünen çok sayıda taşla bezenmiş bir çift bilezik ve benzeri bir gerdanlık vardı. Mücevheri kutudan çıkardı, gerdanlığın mükemmel işçiliğini överken Martinière de bilezikleri süzerek, kendini beğenmiş Montespan’ın bile böyle takıya sahip olmadığını tekrar edip durdu. “Ama bu nedir, ne demek oluyor bu?” diye sordu Scudéry. O anda kutunun dibinde katlanmış bir kâğıt parçası olduğunu fark etti. Haklı olarak bunun sırra açıklık getireceğini umuyordu. Kâğıtta yazanı okudu, kâğıt titreyen ellerinden kayıp yere düştü. Bakışlarını göğşe çevirip anlamlı bir ifadeyle baktı, sonra da yarı baygın bir halde koltuğa yığıldı. Martinière ve Baptiste korkuyla yanına atıldı. “Ah,” diye iç çekti, ağlamaklı bir sesle “ah, bu kırgınlık, ah bu utanç! Bu yaşında başıma gelecek şey miydi bu! Bir yeniyetme, akli bir karış havada biri gibi, ahmakça bir düşüncesizlikle, bir suç mu işledim? Tanrım, şaka yollu kelimeler böyle iğrenç yorumlanabilir mi? O halde, çocukluktan beri erdeme ve dindarlığa sadık kalmış olan ben, şeytani anlaşmalarla suçlanabilir miyim?” dedi.

Matmazel mendilini gözlerine bastırıp öyle içli içli ağladı ki, Martinière ile Baptiste büsbütün şaşkın ve kaygılıydı, böylesine acı çeken iyi kalpli efendilerine nasıl yardım edeceklerini bilemediler.

Martinière uğursuz kâğıdı yerden aldı. Üzerinde şunlar yazılıydı:

*Un amant, qui craint les voleurs,
N'est point digne d'amour.*

Keskin zekânız, saygıdeğer hanımefendi, güçlünün haklarını zayıflığın ve korkaklığın üzerinde kullanan ve aksi takdirde aşağılık yollarla israf edilecek hazineleri sahiplenene bizleri, büyük zulümden korudu. Şükranımızın kanıtı olarak lütfen bu takıyı kabul edin. Şimdiye kadar bulabildiğimiz en değerli parçadır, gerçi sizi bu parçadan daha güzel takılar süslemeli. Bizleri dostluğunuzdan ve lütufkâr hatıranızdan yoksun bırakmamanızı dileriz.

GÖRÜNMEZLER.

Scudéry kendisini biraz toparlayıp “Mümkün mü?” diye bağırdı, “Arsız edepsizliğin, ahlâksız alaycılığın bu kadar ileri gidebilmesi mümkün mü?” Güneş kıpkırmızı ipek perdelerin arasından vurunca masanın üzerinde, kutunun yanında duran pırlantalar kızıl bir ışıltıyla parladı. Scudéry onlara bakıp dehşetle yüzünü örttü ve Martinière’e ölenlerin kanının bulaştığı bu korkunç takıyı ortadan kaldırmasını emretti. Gerdanlığı ve bilezikleri hemen kutuya kilitleyen Martinière, şimdi yapılması gereken en doğru şeyin, takıların emniyet müdürüne verilmesi ve ona, genç adamın ürkütücü ortaya çıkışı ve kutuyla alakalı her şeyi anlatmak olacağını söyledi.

Scudéry yerinden kalktı, bir aşağı bir yukarı yavaş yavaş yürümeye başladı ve sessizliği, yapılması gereken ne olduğunu düşündüğü izlenimini veriyordu. Sonra, Baptiste'e bir tahtirevan getirmesini, Martinière'e de hemen kendisini giydirmesini buyurdu, çünkü bir an önce Maintenon markizine gitmek istiyordu.

Scudéry, Markiz'in odasında genelde yalnız olduğunu bildiği saatte, kendini oraya taşıttı. Mücevherli kutuyu da yanında götürdü.

Markiz, genelde vakarın, hatta ileri yaşına rağmen sevimliliğin ve asaletin ta kendisi olan Matmazel'in solgun, allak bullak bir ifadeyle, sendeleyerek içeriye girdiğini görünce şaşırmadan edemedi. Zavallı, ürkmüş ve kendinden geçmiş, ayakta duramayacak halde, sadece hemen bir koltuğa ulaşmak isteyen hanımefendiye, "Azizler aşkına, başınıza ne geldi?" diye bağırdı ve koltuğu ona doğru itti. Sonunda konuşabilecek duruma gelince anlattı Matmazel, tehlikelerle karşılaşmış âşıkların dilekçesine dair yaptığı şu düşüncesizce nüktenin ona nasıl derin ve kaldırılamaz bir kırgınlık yaşattığını. Olanları dakikası dakikasına öğrenen Markiz, Scudéry'nin acayip meseleye gereğinden fazla önem verdiğine, rezil serseri takımının alay etmesinin hiçbir zaman dindar ve asil bir ruha dokunamayacağına hükmetti ve sonunda takıları görmek istedi.

Scudéry kutuyu açıp ona verdi ve Markiz kıymetli mücevherleri görünce kendini tutamayıp bir şaşkınlık çılgılığı attı. Gerdanlığı ve bilezikleri içinden çıkartıp pencereye gitti, mücevherleri güneşin altında oynattı, ince altın işçiliğini, birbirine geçirilmiş zincirin her bir küçük kancasının nasıl mükemmel bir ustalıkla işlendiğini görmek için iyice gözüne yaklaştırdı.

Markiz birden Matmazel'e dönüp, "Matmazel, biliyor musunuz? Bu bilezikleri, bu gerdanlığı yapan René Cardillac'dan başkası olamaz," dedi. René Cardillac o

zamanlar Paris'in en maharetli kuyumcusu, zamanının en sanatkârane ve aynı anda en garip insanıydı. Uzun boylu değildi, kısa boyluydu, ama geniş omuzlu ve güçlü, kaslı bir vücudu olan Cardillac, ellisini geçmiş olmasına rağmen, hâlâ bir delikanlının kuvvet ve çevikliğine sahipti. Olağandışı sayılabilecek bu güç, kalın, kıvrıkcık, kızıl saçlarında ve tıknaz, parlak yüzünde de görülüyordu. Cardillac tüm Paris'te en dürüst, saygıdeğer, özverili, açık-sözlü, yalan dolansız, her zaman yardım etmeye hazır bir insan olarak tanınmıyor olsaydı, küçük, derin, yeşil yeşil parlayan gözlerinin tuhaf bakışları onu gizli fesat ve kötülük şüphesinde bırakabilirdi. Dediğimiz gibi, Cardillac, sanatı bakımından sadece Paris'in değil, belki de çağının en maharetlisiydi. Değerli taşların doğasına aşina olduğundan, onlara nasıl davranacağını, onları nasıl yerleştireceğini bilirdi, önceleri gösterişsiz olan takılar Cardillac'ın atölyesinden göz kamaştırıcı ihtişamla çıkardı. Her siparişi büyük bir hevesle kabul eder ve yapılan işçiliğe oranla pek az görünen, o derece düşük bir fiyat biçerdi. Sonra o parça ona rahat vermezdi, sabah akşam atölyesinde çekiç salladığı duyulur ve çoğu zaman, iş neredeyse tamamlanmışken, birden şekli hoşuna gitmezdi, herhangi bir taşın yuvasındaki zarafetten, herhangi küçük kancadan şüphe duyardı; bu bile bütün işi yine eritme potasına atıp yeniden başlamak için yeterli bir sebepti. Böylece her iş, sipariş vereni hayrete düşüren, kusursuz, eşi benzeri bulunmayan bir şaheser olup çıkardı. Ama bu sefer de tamamlanmış parçayı teslim almak neredeyse mümkün olmazdı. Binbir türlü bahaneyle sipariş vereni haftalarca, aylarca oyalar dururdu. Yapılan işe iki katının teklif edilmesi boşunaydı, kararlaştırılan fiyatın üstüne bir Louis bile almak istemezdi. Müşterinin sıkıştırmalarına dayanamayıp takıyı vermek zorunda kalınca da derin can sıkıntısını, hatta kabaran öfkesinin bütün belirtilerini dışa vurmaktan çekin-

mezdi. Eğer, taşların kıymetinden ve altın işçiliğinin inceliğinden dolayı binlerce Louis edebilecek daha muazzam, mükemmel ve zengin bir parçayı vermek zorunda kalmış ise, mantıksızca bir o yana bir bu yana koşarak, kendini, işini, etrafındaki her şeyi lanetlerdi. Ama biri arkasından koşup yüksek sesle: “René Cardillac, nişanlım için güzel bir gerdanlık yapmak istemez misin? Sevdiğim kız için bilezikler..” diye bağırınca, birden durur, ısıldayan küçük gözleriyle adama bakar, ellerini ovuşturup sorardı “Elinizde neler var?” Adam da küçük bir kutu çıkarıp “Burada değerli taşlar var, pek özel değiller, alelade şeyler işte, ama sizin ellerinizde...” Cardillac lafını keser, kutuyu adamın elinden çekip içindeki taşları alır, taşlar gerçekten de değerli değildir, onları ışığa karşı tutar ve keyifle haykırırdı: “Şu işe bak... Alelade şeyler ha? Yok canım! Güzel taşlar... Nefis taşlar, siz bana bırakın! Ve sizin için bir avuç dolusu Louis’nin önemi yoksa, gözünüze güneş gibi parlayacak birkaç taş eklemek isterim.” Adam cevap verir: “Her şeyi size bırakıyorum René Usta ve ne isterseniz onu ödeyeceğim!” İster zengin bir vatandaş olsun, ister asil bir saraylı, hiç fark etmezdi; Cardillac adamın boynuna atılır, onu kucaklar, öper ve artık yeniden mutlu olduğunu, işi de sekiz gün sonra bitirmiş olacağını söyler. Apar topar eve, atölyesine koşup çekiç sallamaya başlar ve sekiz gün içinde bir şaheser ortaya çıkarırdı. Ama siparişi veren kişi sevinçle, istenen o düşük ücreti ödeyip hazır olan takıyı almaya geldiğinde, Cardillac suratsız, kaba ve inatçı olurdu. “Ama Cardillac Usta, bir düşünün, yarın benim düğünüm.” “Bana ne düğününüzden, on dört gün sonra bir daha gelip sorun.” “Mücevherler hazır, işte burada parası, onu almak zorundayım.” “Ve ben de size, daha takının üzerinde birkaç değişiklik yapmam gerektiğini ve bugün vermeyeceğimi söylüyorum.” “Ve ben de size diyorum ki, eğer takıyı iyilikle vermezseniz, ki iki ka-

tını ödemeye hazırım, Argenson'un hizmete hazır muhafızlarıyla beraber buraya geldiğimi göreceksiniz.” “Peki, o halde şeytan size yüzlerce kor penseyle işkence etsin ve gerdanlığa da yüz elli kilo ağırlık assın ki nişanlınız boğulsun!” Bunun üzerine Cardillac damadın göğüs cebine takıyı sokuşturur ve onu kolundan tuttuğu gibi odadan öyle bir atar ki adam tüm merdivenlerden aşağı paldır küldür yuvarlanır; zavallı gencin mendilini kanlı burnuna tutup evden topallayarak çıktığını görünce de pencereden dışarı bakıp şeytan gibi gülerdi. Cardillac'ın, çoğu zaman işi büyük hevesle kabul ettikten sonra, içten ve heyecanlı bir ruh halinin tüm belirtileriyle, en acıklı yeminlerle, hatta hüngür hüngür ağlayarak Meryem Ana ve tüm azizlere yalvararak, sipariş veren kişiyi bu sözleşmeden vazgeçirmeye çalışması ise işin en anlaşılmasız tarafıydı. Kral'ın ve halkın saygı duyduğu birkaç kişi, Cardillac'ın sadece küçük bir eserine sahip olabilmek için, boşuna yüksek meblağlar teklif etmişlerdi. Kendini Kral'ın önüne atıp onun için çalışmamasına izin versin diye yalvarmıştı. Aynı şekilde Maintenon markizinin her türlü siparişini de reddediyordu; hatta onun, yazar Racine'e verilmek üzere, sembollerle süslenmiş küçük bir yüzük yapma teklifini tiksintiyle ve korkuyla reddetmişti.

“Bahse girerim ki” diye devam etti Maintenon, “en azından takıyı kim için hazırladığını öğrenmek için Cardillac'a birini göndersem, sipariş vermemden korkup gelmeyecektir, hiçbir surette benim için çalışmaz. Gerçi bir süredir dikbaşlılığı bırakmış gibi görünüyor, çünkü duyduğum kadarıyla artık eskisinden de daha sıkı çalışıyor ve siparişleri, hâlâ hoşnutsuzlukla ve yüz çevirerek de olsa, bekletmeden teslim ediyormuş.” Scudéry de, takıların çabucak sahibine teslim edilmesi için, hâlâ mümkünse, garip ustaya, sipariş için değil de sadece takılar hakkındaki yorumları için çağrıldığını söylemelerini istedi. Markiz

bunu kabul etti. Cardillac'a haber yollandı ve adam, çoktan yola çıkmış gibi, kısa süre sonra odaya girdi.

Scudéry'yi görünce afallamış gibiydi ve beklenmedik bir şeyle karşılaşmış gibi, o anın gerektirdiği görgü kurallarını unutarak, önce bu saygıdeğer hanımefendinin önünde hürmetle eğildi, ondan sonra Markiz'e döndü. Markiz de ona koyu yeşil örtülü masanın üzerinde parlayan takıları göstererek, bunların kendisinin işi olup olmadığını sordu. Cardillac onlara göz ucuyla bile bakmadan, bakışlarını Markiz'in yüzüne dikerek gerdanlık ve bilezikleri aceleyle topladı, yanında duran kutunun içine koydu ve kutuyu kendinden uzağa itti. Kızıl yüzüne çirkin bir gülümseme yayılmıştı. "Gerçekten, Sayın Markiz, böyle bir takımın dünyadaki başka bir kuyumcu tarafından yapıldığına inanabilmek için René Cardillac'ın işlerini hiç görmemiş olmak gerek. Tabii ki ben yaptım," dedi. "O halde," diye devam etti Markiz, "bu takıyı kimin için yaptığınızı söyleyin." "Sadece kendim için," diye cevapladı, Maintenon ve Scudéry'nin şaşkın bakışları altında; biri kuşkucu, diğeri ise işin nereye varacağı konusunda endişeliydi. "Evet, Sayın Markiz, siz bunu garip bulabilirsiniz, ama işin doğrusu bu. Sadece işin güzelliği uğruna en iyi taşlarımı bir araya getirip bunun sevinciyle her zamankinden daha gayretli ve itinalı çalıştım. Kısa süre önce takılar anlaşılmaz şekilde atölyemden kayboldu." "Tanrı'ya şükürler olsun!" diye çığlık attı Scudéry, gözleri sevinçten ışıldayarak genç bir kız gibi hızla ve çevik bir hareketle oturduğu koltuktan sıçradı, Cardillac'a doğru yürüdü ve ellerini onun omuzlarına koyarak, "Kabul edin," diye devam etti, "René Usta, hırsızların sizden aldığı malınızı geri alın." Takının nasıl eline geçtiğini uzun uzadıya anlattı. Cardillac bunların hepsini gözlerini yere dikerek dinledi. Sadece, ara sıra zor anlaşılan "Hımm! Demek öyle! Aaa! Ha?" gibi sözler çıkıyordu ağzından.

Kâh ellerini arkasında birleştiriyor, kâh sessizce çenesini ve yanağını sıvazlıyordu. Scudéry lafını bitirdiğinde, Cardillac, tüm bu konuşma boyunca aklına gelmiş değişik düşüncelerle boğuşuyor ve herhangi bir karara varamıyor gibiydi. Alnını ovuşturdu, iç çekti, gözyaşlarını tutmak ister gibi elini gözlerine bastırdı. Sonunda, Scudéry'nin ona uzattığı kutuyu aldı, yavaşça diz çöktü ve konuştu: "Asil, saygıdeğer Matmazel, bu takıyı size kader getirdi. Evet, şimdi hatırlıyorum ki çalışma süresince sizi düşündüm, sizin için çalıştım. Şimdiye kadar yaptıklarımın en iyisi olan bu takıyı kabul edin." Scudéry zarif bir latifeye, "Ay ay," diye karşılık verdi. "René Usta, ne diyorsunuz, bu yaşımda böyle değerli taşlarla kendimi süslemek, bana yakışır mı hiç? Hem nasıl olur da bana böyle pahalı bir hediye verirsiniz? Daha neler! René Usta, Markiz Fontange gibi güzel ve zengin olsaydım, takıyı gerçekten elimden bırakmazdım, ama bu solmuş kollar şu şatafatı ne yapsın? Bu kapalı boyun şu parlak süsü ne etsin?" Cardillac bu esnada doğruldu ve kendinden geçmiş halde, delice bakışlarla, "Bana merhamet edin Matmazel ve takıyı alın. Sizin erdeminize ve sizin yüce başarılarınıza nasıl derin bir saygı duyduğuma inanamazsınız! En içten duygularımın nişanesi olarak ne olur, şu kıymetsiz hediye mi kabul buyurun," dedi, bir yandan da kutuyu Scudéry'ye uzatıyordu. Scudéry'nin tereddütü sürünce Cardillac'ın elindeki kutuyu Maintenon aldı ve şöyle dedi: "Tanrı aşkına, Matmazel, sürekli yaşınızın ilerlediğinden bahsediyorsunuz, bizim, yani benim ve sizin senelerle ve onların yükleriyle ne işimiz olur! İkram edilen tatlı meyveyi almak için can atan toy ve utangaç biri gibi davranmıyor musunuz, keşke elimi uzatmama gerek kalmasa der gibi? Cesur René Usta'nın hediyesini, binlerce kişinin tüm altınlarına, tüm rica ve yalvarmalara rağmen alamayacağı bir parçayı geri çevirmeyin."

Maintenon bu esnada kutuyu zorla Scudéry'ye vermişti ve Cardillac da hemen dizlerinin üzerine çöküp Scudéry'nin eteklerini, ellerini öptü, inledi, iç çekti, ağladı, hıçkırıklara boğuldu, ayağa fırladı, çılgın gibi, koltuk ve masaları devirerek, porselenleri ve bardakları şingırdatacak telaşla çıkıp gitti.

Hayli korkan Scudéry, "Azizler aşkına, ne oluyor bu adama!" diye haykırdı. Ama Markiz, fevkalade bir keyifle, hatta kişiliğine uymayan bir hınzırlıkla, tiz bir kahkaha attı ve şöyle dedi: "Gördünüz mü başımıza geleni Matmazel, René Usta size sırsıslıkla âşık ve gerçek *galenterie*'nin gelenek ve törelerine göre, pahalı hediyelerle kalbinizi çalmaya çalışıyor." Maintenon bu latifeyi devam ettirip, Scudéry'yi, çaresiz âşığa fazla zulmetmemesi konusunda uyardı ve Matmazel de, doğuştan gelen keyfe yer açarak, binbir türlü şen fantezinin coşkun akıntısına kapıldı. Scudéry, olur da, sonunda kalbi fethedilirse, tüm dünyaya, asil bir soydan gelme yetmiş üç yaşındaki eşsiz kuyumcu nişanlısını dünya âleme göstermekten kendini alamayacağını söyledi. Maintenon gelin tacını örmeyi ve iyi bir ev hanımının görevleri hakkında bilgilendirmeyi teklif etti, tabii ki onun gibi toy bir kız bundan pek haberdar olmayabilirdi.

Scudéry artık Markiz'den ayrılmak için kalktığında, mücevher kutusu eline geçince, bütün şakalara rağmen, yeniden pek bir ciddileşti. "Yine de, Sayın Markiz, bu takıyı hiçbir zaman kullanamayacağım. Olay nasıl meydana gelmiş olursa olsun, sonuçta haydutların elinden geçti, onlar ki şeytanın küstahlığıyla, hatta onunla lanet olası bir işbirliği içinde, insanları gasp edip cinayet işliyor. Bu parıltılı mücevherlerin üzerine yapışmış gibi gelen kan tüylerimi diken diken ediyor. Şimdi de Cardillac'ın davranışında bile, itiraf etmeliyim ki benim için tuhaf, korkutucu ve tüyler ürpertici bir şeyler var. Bütün bunla-

rın ardında tüyler ürpertici, korkunç bir sırrın olduğunu düşünmeden edemiyorum ve her olasılığı gözden ge irdi imde, sırrın nerede olduğunu, iyi ve dindar bir yurttaş  rne i sayılacak şerefli, cesur Ren  Usta'nın aslında herhangi bir kötülükle ve lanetli bir şeyle ilgisi olabileceğini hiçbir şekilde d   nemiyorum.  urası kesin ki bu takıyı kullanmaya asla yana mam."

Markiz'e göre bu, tereddütleri abartmak anlamına geliyordu; ama Scud ry ondan elini vicdanına koyup, kendisinin yerinde olsa ne yapacağını sorduğunda, Markiz ciddi ve kararlı bir edayla cevap verdi: "Mücevherleri takaca ıma Seine Nehri'ne atardım."

Ren  Usta vakası Scud ry'ye, ertesi ak am Maintenon'un odalarında Kral'a okuduğu, son derece zarif dizeleri yazdırmı tı. Ren  Usta sayesinde de olsa, bütün o korkunç sezgilerin  rpertisini yenerek, köklü bir soydan gelen yetmiş    yaşındaki kuyumcu ni anlısının g l n  görüntüsünü canlı renklerle betimleyebilmi ti. Kral gülmekten katıldı ve Boileau Despr aux'nun ustasını buldu una dair yemin etti, bu yüzden Scud ry'nin şiiri o güne kadar yazılmış şiirlerin en komi i seçildi.

Aradan birkaç ay geçmişti ki, Scud ry tesadüfen Montansier d  sesinin camlı at arabasıyla Pont Neuf'ten geçiyordu. Bu narin camlı araba yeni icat edilmişti, bu yüzden böyle bir taşıt sokakta belirde inde, meraklı bir kalabalık etrafına      rd . Nitekim, Pont Neuf' n üzerinde  a kın ayakta kımı camlı arabanın etrafını sarmıştı ve neredeyse atların ilerlemesine engel oluyordu. Scud ry birden sövüp saymalar i itti ve adamın birinin, yumruk ve dirsek atarak, yoğun kalabalığı yarıdığını ve kendine yer açtığını gördü. Yakla ınca acıdan s z lm  ,  l  solgunlu unda gencecik bir yüzün, insanı delip geçen bakışları çarptı Scud ry'ye. Genç adam dirsek ve yumruklarının gücüyle önünü açıp arabanın kapısına varana dek, gözlerini on-

dan ayırmadı, kapıyı şiddetli bir telaşla açtı, Scudéry'nin kucağına bir kâğıt parçası fırlattı; etrafına dirsek, yumruk atarak, kendisi de başkalarından dirsek, yumruk yiyerek, geldiği gibi ortadan kayboldu. Scudéry'nin yanında bulunan Martinière, adamı kapıda görür görmez korkuyla bir çığlık attı, geriye sıçradı, sonra da yastıkların üzerine yığılıp kaldı. Scudéry arabanın zil kordonuna boşuna asıldı, arabacıya seslendi, o da cin çarpmış gibi atları can havliyle kırbaçlamaya başladı, atlar ağızlarından köpük saçarak, sağa sola tekme atarak şahlandı ve sonunda tırısı kalkarak köprüden gümbürtüyle geçti. Scudéry sonunda gözünü açan baygın kadının üzerine koku şişesini boşalttı; kadın titreyerek ve sarsılarak efendisine yapıştı, solgun yüzünden korku ve dehşet okunuyordu, inler gibi “Kutsal Meryem Ana aşkına! O korkunç adam ne istiyordu? Ah! Evet, oydu, o korkunç gece size mücevher kutusunu getiren de oydu!” dedi. Scudéry kötü bir şey olmadığını, önem arz eden tek şeyin şu kâğıtta ne yazdığını öğrenmek olduğunu söyleyip zavallı kadını sakinleştirdi. Kâğıdı açtı ve şu sözleri buldu:

Engelleyebileceğiniz kötü bir talih beni uçuruma itiyor! Size yalvarıyorum, çocuksu sevginin ateşiyle, annesinden vazgeçemeyen bir oğul gibi, benim sayemde edindiğiniz gerdanlık ve bilezikleri, bir yerini onartma ya da değiştirme gibi, herhangi bir bahaneyle René Cardillac Usta'ya ulaştırın. Sağlığımız, hayatınız buna bağlı. Öbür güne kadar dediğimi yapmazsanız, evinize girer ve gözünüzün önünde kendimi öldürürüm!

Scudéry bunu okuyunca, “Artık şurası kesin ki,” dedi, “aşâğılık hırsız ve katil çetesinden olsun olmasın, bu esrarengiz adam bana karşı kötü bir niyet beslemiyor. O gece benimle konuşabilseydi, şimdi bile içimde kavrayama-

dığım, kimbilir hangi garip olayı, hangi karanlık ilişkiyi anlayacaktım. Olaylar nasıl gelişirse gelişsin, tek maksat kötülüğün cehennemî tılsımı gibi görünen bu uğursuz takıdan kurtulmak olsa bile, kâğıtta bana emredileni yapacağım. Cardillac da zaten eski alışkanlığı gereği, onları kolay kolay elden çıkarmak istemeyecektir.”

Scudéry hemen ertesi gün takıyla beraber kuyumcuya gitmeyi düşündü. Ama o sabah Paris’in tüm güzel ruhlu insanları, Matmazel’i şiirlere, piyeslere ve fıkralara boğmayı kararlaştırmış gibiydi. La Chapelle tam da bir trajedi oyununun sahnesini bitirmiş ve ukalalık taslayarak artık Racine’i geçmeyi düşündüğünü dillendirmişti ki, bizzat Racine içeriye girdi ve krallardan birinin etkileyici konuşmasıyla onu mosmor etti, sonunda Boileau, mimar Dr. Perrault yüzünden dahil olduğu, Louvre’un sıra sütunları gevezeliğini daha fazla dinlememek için, fişeklerini trajedinin kapkara gökyüzüne fırlattı.

Öğlen olmuştu ve Scudéry’nin Montansier düşesine gitmesi gerekiyordu, böylelikle René Cardillac Usta’ya yapılacak ziyaret ertesi sabaha ertelenmiş oldu.

Scudéry değişik bir huzursuzluğun pençesindeydi. Genç adam gözünün önünden gitmiyordu ve en derinlerinden karanlık bir hatıra kıpırdamaya çalışıyordu, sanki bu yüzü, bu yüz hatlarını önceden görmüş gibiydi. En hafif uykuyu korkunç rüyalar bölüyordu, sanki düşüncesizce, hatta cezayı hak eder şekilde, derinliklere batarken elini uzatan bedbahta, yardım elini uzatmayı ihmal etmişti, evet, sanki herhangi bir vahim olaya, bir korkunç suça yön vermek onun elindeymiş gibi hissediyordu. Sabah erkenden kalktı, Martinière onu giydirdi ve yanına mücevher kutusunu da alarak kuyumcunun yolunu tuttu.

Halk Nicaise Caddesi’ne, Cardillac’ın yaşadığı yere doğru akın ediyor, evin kapısının önünde toplanıyor, bağırıyor, gürültü patırtı çıkarıyordu. İçeri hücum etmek

istediler, evi koruyan Marechaussee onları güç bela durdurdu. Çılgın, karmakarışık bir gürültünün içinden öfkeli sesler yükseliyordu: “Parçalayın, ezin lanet olası katili!” Sonunda Desgrais bir sürü adamla geldi ve kalabalığın en yoğun olduğu yerde bir geçit açtı. Derhal evin kapısı açıldı, zincirlere vurulmuş bir adam dışarı çıkartıldı ve öfkeli kalabalığın en ağır lanetlemeleri altında uzaklaştırıldı. O esnada, korkudan neredeyse bayılmak üzereyken, Scudéry’nin kulağına acı bir feryat çarptı. “İleri! Daha ileriye!” diye kendinden geçmişçesine arabacıya bağırdı, o da ustaca bir dönüşle kalabalığı yarıp arabayı Cardillac’ın sokak kapısının dibinde durdurdu. Scudéry burada Desgrais’nin ayakları dibinde genç bir kız gördü, gün gibi güzel, saçları çözülmüş, yarı çıplak, yüzünde yabani bir korku, avutulamaz bir umutsuzluk vardı; Desgrais’nin dizlerine sarılmış, ölüm acısına özgü o korkunç, şiddetli tonda haykırıyordu: “Suçsuz ama o! Suçsuz o!” Desgrais’nin ve adamlarının onu yerden kaldırmaya çalışmaları boşunaydı. Sonunda güçlü, iriyarı bir adam kızı kaba elleriyle kavrayıp Desgrais’den zorla ayırdı, beceriksizce tökezledi, kızı elinden kaçırdı, o da merdivenin taş basamaklarından aşağı yuvarlandı ve sessizce, ölü gibi yere yığıldı. Scudéry kendini daha fazla tutamadı. “İsa aşkına, ne oldu, neler oluyor burada?” diye bağırdı, hızla kapıdan girdi ve aşağı indi. Halk muhterem hanımefendiye saygı gösterip yolu açtı; Scudéry birkaç merhametli kadının, kızı yerden kaldırıp merdivene oturttuğunu, alnını bol suyla ovuşturduklarını görünce Desgrais’ye yaklaştı ve sert bir tonda sorusunu yineledi. “Çok korkunç bir şey oldu,” dedi Desgrais, “René Cardillac bu sabah hançerle öldürülmüş halde bulundu. Katil, kalfası Olivier Brusson’dur. Az önce hapishaneye götürüldü.” “Peki ya kız?” diye bağırdı Scudéry. Desgrais araya girip “Madelon, Cardillac’ın kızı oluyor. Alçak herif onun sev-

gilisiymiş. Şimdi de dur durak bilmeden Olivier suçsuz, tamamen suçsuz diye ağlayıp sızlanıyor. Belki onun da suçtan haberi vardır ve onu da Conciergerie'ye⁶ sevk etmem gerekecek," dedi. Desgrais bunu söylerken kıza öyle kötücül ve sinsi bir ifadeyle baktı ki, Scudéry ürperdi. Kız yavaş yavaş nefes almaya başlamıştı, ama ne konuşmaya ne de hareket etmeye takati vardı, gözleri kapalı oracıkta yatıyordu. Onu evine mi götürmeliydi? Yoksa iyice ayılana kadar başında mı beklemeliydi? Kimse ne yapacağını bilmiyordu. Derinden etkilenen Scudéry gözlerinde yaşlarla bu masum meleğe baktı, Desgrais ve adamları onu korkutuyordu. Tam o sırada birilerinin merdivenlerden gürültüyle indiği duyuldu, Cardillac'ın cesedi getiriliyordu. Hızla karar veren Scudéry "Kızı yanımda götürüyorum, siz gerisini halledin Desgrais!" diye bağırdı. Halktan bunu onaylayan mırıltılar yükseldi. Kadınlar kıızı yerden kaldırdı, herkes oraya koştu, yüzlerce el yardım için uzandı ve kız kolaylıkla arabaya taşındı, bir yandan da herkes masum kıızı mahkemenin elinden alan saygıdeğer hanımefendiye hayır duaları ediyordu.

Paris'in en ünlü doktoru olan Seron'un çabaları, saatlerdir donuk, baygın yatan Madelon'u sonunda kendine getirmeyi başarmıştı. Scudéry, doktorun başladığı işi, kızın gözlerinden yaş boşanıp nefes almasını sağlayıncaya kadar, ruhunda tatlı umut ışıkları yakarak tamamladı. Kız, ara sıra en derin acı üste çıkınca kelimeleri hıçkırıklara boğarak, olup bitenleri anlatmayı başardı.

Gece yarısı oda kapısının sessizce vurulmasıyla uyanmış ve hemen kalkması gerektiğini, babasının ölmek üzere olduğunu söyleyen Olivier'nin yalvaran sesini duymuştu. Dehşetle sıçrayıp kapıyı açmış. Olivier, benzi atmış, allak bullak olmuş bir halde, terden sırılsıklam, elinde lamba, ürkek adımlarla atölyenin yolunu tutmuş, o da

6 Paris'teki bir diğer hapisane. (e.n.)

peşinden gitmişti. Babası orada, donuk gözlerle, hırıltılar içinde ölüm kalım savaşı vermekteymiş. Feryat ederek üstüne atılmış ve ondan sonra gömleğindeki kanı fark etmişti. Olivier onu yavaşça uzaklaştırmış ve babasının sol göğsündeki yarayı merhemle yıkayıp sarmayı denemişti. O sırada babasının bilinci açılmış, hırlamayı kesmiş, önce ona, sonra Olivier'ye duygulu gözlerle bakmış, elini tutmuş ve Olivier'nin eline koymuş, iki eli de kuvvetle sıkılmıştı. İkisi de, Olivier ve kendisi, babasının yatağının önünde dizlerinin üzerine çökmüştü, babası aniden doğrulmuş ama hemen geriye devrilmiş ve derin bir iç çekişle hayata gözlerini yummuştu. Bunun üzerine, ikisi birden yüksek sesle ağlayıp sızlanmışlardı Olivier, ustasının emriyle geceleyin beraber çıktıkları yürüyüş sırasında, onun gözleri önünde nasıl öldürüldüğünü ve büyük çabayla, yaranın ölümcül olduğunu anlamadan, ağır adamı eve taşıdığını anlatmıştı. Sabah olur olmaz, geceki patırtı kütürtüyü, sesli ağlamalar ve feryatları duyan ev halkı üst kata çıkmış ve ikisini hâlâ babasının cesedi başında umutsuzca diz çökmüş halde bulmuştu. Ardından ortalık karışmıştı, Marechaussee içeri dalmış ve Olivier'yi ustasının katili olarak hapse sürüklemişti. Madelon, sevgili Olivier'sinin meziyetlerini, dindarlığını ve sadakatini en dokunaklı biçimde betimleyemeyi de ihmal etmemişti. Ustasına kendi babasıymışçasına saygı duyduğunu, onun da bu sevgiye tamamen karşılık verdiğini, fakir olmasına rağmen yeteneklerine ve soylu ruhuna bakarak kendisine eşiti gibi davranıp onu damat olarak kabul ettiğini söylemişti. Madelon bunların hepsini yüreğinin en derinlerinden gelerek anlatmıştı ve eğer Olivier hançeri babasının bağrına onun önünde saplamış olsaydı, Olivier'nin böyle korkunç, dehşet dolu bir suçu işleyebileceğine inanmak yerine, bunu şeytanın bir yanılsaması olarak kabul edeceğini söyleyerek sözünü bitirmişti.

Madelon'un tarifsiz acısından fazlasıyla etkilenen Scudéry, zavallı Olivier'nin suçsuzluğuna inanmaya hazır, araştırma yapıp bilgileri topladı ve Madelon'un anlattığı her şeyin, usta ile kalfasının ev içindeki ilişkisinin doğruluğunu ispatlamış oldu. Ev halkı da komşular da ağız-birliği etmiş gibi, Olivier'yi terbiyesi, dindarlığı, sadakati ve çalışkanlığıyla örnek bir insan olarak övdü, hiç kimse onun hakkında kötü bir şey bilmiyordu yine de konu o çirkin olaya gelince herkes omuz silkip bu işte akıl almaz şeyler olduğunu söyledi.

Scudéry'nin duyduğuna göre, Chambre Ardente'ye çıkarılan Olivier suçlandığı eylemi büyük bir metanetle, açık yüreklilikle reddetmiş ve ustasının sokakta, onun yanında saldırıya uğrayıp yere serildiğini ama onu eve kadar sağ olarak taşıdığını, evde de kısa süre sonra ruhunu teslim ettiğini iddia etmişti. Bu da, Madelon'un anlattıklarıyla örtüşüyordu.

Scudéry korkunç olayın en küçük ayrıntılarını tekrar tekrar gözden geçirdi. Ustayla kalfası arasında bugüne kadar bir kavga olup olmadığını, Olivier'nin kör bir çılgınlığın, en mülayim insanın üzerine bile çöktüğünde bilinçli hareketleri yok saydıran eylemlere yol açacak türden bir asabiyetten uzak olup olmadığını araştırdı. Ama Madelon, evdeki üç kişinin birlikte yaşadığı sakin mutluluğu coşkuyla anlattıkça, ölüme mahkûm edilen Olivier'nin üzerindeki şüpheler de ortadan kalkıyordu. Scudéry her şeyi gözden geçirdi, Olivier'nin suçsuzluğunu açıkça dile getiren bunca şeye rağmen yine de Cardillac'ın katili olduğunu varsaysa da, olasılıklar çerçevesinde Olivier'nin mutluluğunu her koşulda mahvedecek olan bu korkunç suça yol açacak bir gerekçe bulamadı. "Olivier fakir ama becerikli biri. En ünlü ustanın gönlünü kazanmış, kızını sevmiş, usta bu sevgiyi desteklemiş, ömür boyu mutluluk ve refah önüne serilmiş. Diyelim ki Olivier, Tanrı bilir

hangi şekilde tahrik edildi, öfkesine yenik düşüp velinimetine, babasına öldüresiye saldırdı, olay eğer böyle cereyan ettiyse, peki hangi şeytansı ikiyüzlülükle cinayetten sonra bu şekilde davranabildi?” Scudéry Olivier’nin suçsuzluğuna kesin inandığından, ne pahasına olursa olsun, masum genci kurtarmaya karar verdi.

Scudéry, önce belki Kral’ın affını istemek yerine, başkan La Regnie’ye yönelip, Olivier’nin suçsuzluğunu gösteren tüm koşullara dikkatini çekip böylelikle belki de başkanın ruhunda, hâkimlerin merhamet etmesini sağlayacak, sanık lehine bir kanaat uyandırmanın daha yerinde olacağını düşündü.

La Regnie, Scudéry’yi, Kral’ın bile saygı duyduğu hanımefendinin haklı olarak talep edebileceği, büyük bir saygıyla karşıladı. Sessizce Scudéry’nin korkunç olay hakkında, Olivier’nin durumu ve karakteriyle ilgili anlattıklarını dinledi. Gelgelelim, La Regnie’nin Scudéry’nin –bol bol gözyaşı eşliğindeki– her yargıcın sanığa düşman olması gerekmediği, sanığı dinlemesi, sanık lehine söylenenlere kulak tıkamaması gerektiği yönündeki uyarılarına, tembihlerine verdiği tek karşılık nazik, neredeyse sinsi denebilecek bir tebessüm oldu. Sonunda Matmazel tümüyle tükenmiş bir halde, gözlerini silerek susunca, La Regnie konuşmaya başladı: “Sevdalanmış, genç bir kızın gözyaşlarından etkilenip, anlattığı her şeye inanıp korkunç bir cinayetin düşüncesini bile aklınızın alamayışı, tam da sizin o mükemmel kalbinize yaraşır bir davranış, ama adice sahtekârlıkları açığa çıkarmaya alışkın bir hâkim için durum farklı. Ayrıca, her sorana bir cinayet davasının seyrini anlatmak benim görevim değil. Matmazel! Ben görevimi yerine getiririm, başkalarının ne dediğini de umursamam. Kan ve ateşten başka ceza bilmeyen Chambre Ardente karşısında kötüler tir tir titresin. Ama sizin karşınızda, Saygıdeğer Matmazel, katı ve acımasız bir canavar gibi

görünmek istemem, bundan dolayı, bana izin verin, size birkaç kelimeyle genç katilin –Tanrı’ya şükürler olsun öcü alınacak– kanlı suçunu gözler önüne sereyim. Keskin zekânız o zaman kendiliğinden, size şeref bahşeden, ama bana hiç yakışmayacak bu iyimserliği reddedecek. Şimdi! Sabahleyin René Cardillac bir hançer darbesiyle öldürülmüş olarak bulunur. Kalfası Olivier Brusson ve kızı haricinde kimse yoktur yanında. Olivier’nin odasında, başka şeylerin arasında, taze kana bulanmış, yaraya tam uyan bir hançer bulunur. ‘Cardillac,’ dedi Olivier, ‘o gece gözümün önünde bıçaklandı.’ ‘Onu soymak mı istediler?’ ‘Bilmiyorum!’ ‘Yanıdaydın ama katile karşı koyma imkânın yoktu? Onu yakalayamadın? Yardım çağıramadın?’ ‘Usta benden on beş, yirmi adım önde yürüyordu, ben onu izliyordum.’ ‘Tanrı aşkına, neden bu kadar uzakta?’ ‘Usta öyle istedi.’ ‘Peki, Cardillac ustanın öyle geç saatte sokakta ne işi vardı?’ ‘Bunu söyleyemem.’ ‘Ama genelde akşam dokuzdan sonra hiç evden çıkmazdı, değil mi?’ Bu soruda Olivier duraklar, sarsılır, iç çeker, gözyaşı döker, Cardillac’ın o gece gerçekten dışarı çıktığına ve ölümünü bulduğuna yemin eder. Şimdi şuna dikkat edin Matmazel. O gece Cardillac’ın evi terk etmediği tam bir kesinlikle kanıtlandı, yani Olivier’nin onunla dışarı çıktığı iddiası küstahça bir yalandan ibaret. Sokak kapısının her açılıp kapanmada çok ses çıkartan bir kilidi var, dahası kapı kanatları hareket edince menteşelerinden öyle bir gıcırtı ve inilti duyuluyor ki, yapılan denemelerde kanıtlandığı gibi, gürültü evin üst katlarında bile yankı yapıyor. Şimdi alt katta, yani dış kapının dibinde, yaşlı usta Claude Patru ve hizmetçisi yaşıyor, neredeyse seksen yaşında ama hala dinç ve çevik biri. Bu iki kişi, Cardillac’ın her zamanki yaptığı gibi o akşam da tam saat dokuzda merdivenlerden aşağı indiğini, kapıyı bir hayli ses çıkararak kilitleyip sürgülediğini, ardından yüksek sesle akşam duasını oku-

mak için yukarıya çıktığını, kapının çarpılmasından anlaşılacağı üzere, yatak odasına gittiğini duymuş. Her yaşlı insan gibi Claude Usta da uykusuzluk çekiyor. O gece de gözüne uyku girmemiş. Bu yüzden hizmetçisi, saat dokuz buçuk sularında, koridordan mutfığa geçip ışık yakmış ve masaya, Claude Usta'nın yanına oturup eski bir tarih kitabını okumuş, yaşlı adam düşüncelere dalmış, kâh koltuğa oturmuş kâh kalkmış, yorulmak için ve uykusu gelsin diye odanın içinde sessizce bir aşağı bir yukarı dolaşmış. Ortalık gece yarısına kadar sessiz ve sakin kalmış. Birden, üst katta sert adımlar, ağır bir şey devrilmiş gibi sert bir düşüş, peşinden de boğuk bir inilti duymuşlar. İkisinde de garip bir korku ve tedirginlik belirmiş. O an işlenen dehşet eyleminin tedirginliği geçip gitmiş. Aydınlık sabahla birlikte, karanlıkta başlayan şey gün ışığına çıkmış.” “Fakat,” diye araya girdi Scudéry, “Ama tüm azizler aşkına, az önce ayrıntısına kadar anlattığım durumlar içinde, böyle bir cehennemî suça yol açacak herhangi bir gerekçe bulabiliyor musunuz?” “Hımm,” diye karşılık verdi Regnie, “Cardillac fakir değildi. Kıymetli taşlara sahipti.” “Her şeyi,” diye devam etti Scudéry, “her şey kızına kalmayacak mı? Olivier'nin Cardillac'ın damadı olacağını unuttuyorsunuz.” “Belki paylaşmak zorundaydı veya sadece başkaları için öldürmeliydi,” dedi Regnie. “Paylaşmak? Başkaları için öldürmek?” diye şaşkınlıkla sordu Scudéry. “Biliniz ki,” diye devam etti Başkan, “biliniz ki Matmazel, Olivier'nin işlediği cinayetin bugüne kadar korku saçarak Paris'in üstünde dolaşan esrarengiz olaylarla ilişkisi bulunmasaydı, kanı şimdiye kadar çoktan Grève Meydanı'nda akmıştı. Belli ki Olivier mahkemelerin bütün çabalarını, bütün araştırmalarını alaya alarak, kötülüklerini emin ve cezasız sürdürmeyi bilen bu alçak çeteye mensuptu. Onun sayesinde her şey apaçık anlaşılacak, anlaşılacak zorunda. Cardillac'ın yarası sokakta ve evle-

rinde öldürülen diğer kişilerinkiyle örtüşüyor. Şimdi ve en önemlisi, Olivier Brusson tutuklandığından beri bütün cinayet ve soygunlar bitti! Sokaklar geceleri de gündüz gibi güvenli artık. Olivier'nin o cinayet çetesinin belki de başı olduğuna dair yeterli bir kanıt. Şimdilik itiraf etmeye yanaşmıyor, ama dirense de onu konuşturacak yollar var.” “Ve Madelon,” diye haykırdı Scudéry, “Ve Madelon, o sadık, suçsuz güvercin.” “Hadi,” dedi Regnie yüzünde zehirli bir gülümsemeyle, “Hadi, onun da komplonun içinde olmadığına dair kim bana güvence verebilir? Babası onun umurunda mı sanki? Sadece katil oğlan içindi o gözyaşları.” “Ne diyorsunuz siz!” diye bağırdı Scudéry, “Olamaz bu; babasını! Bu kız!” “Olur!” diye devam etti La Regnie, “Olur! Brinvillier’yi düşünüsenize! Çok geçmeden himayenizdeki kızı sizden koparıp Conciergerie’ye atmayı gerekli görürsem eğer, beni affetmelisiniz.” Böyle korkunç bir şüphe karşısında Scudéry’nin tüyleri diken diken oldu. Bu dehşet adamın karşısında ne sadakatin ne de erdemin dayanabileceği, adamın en derin, en gizli düşüncelerde cinayet ve kanlı suçlar gördüğü hissine kapıldı. Ayağa kalktı. “İnsaf ediniz.” Yüreği daralmıştı, zor nefes alıyordu, ancak bunu söyleyebildi. Başkanın törensel bir şekilde ona eşlik ettiği merdivenlerden aşağı inmeye hazırlanıyordu ki, nereden geldiğini bilmediği garip bir fikre kapıldı. “Şu talihsiz Olivier’yi görmeme izin verilir mi acaba?” Hızlıca Başkan’a dönerek bunu sordu. O da kadını düşünceli düşünceli süzdü, sonra da yüzünü, kendine özgü o iğrenç gülümseme kapladı. “Elbette,” dedi, “Elbette Saygıdeğer Matmazel'im, şimdi siz duygularınıza, içinizden gelen sese gözlerinizin önünde cereyan edenlerden daha fazla güvenerek, Olivier'nin suçlu olup olmadığını bizzat incelemek isteyeceksiniz. Kötülüğün barındığı karanlık yerden korkmaz, bütün dereceleriyle ahlâksızlık örneklerini görmekten çekinmezseniz, iki saat

içinde size Conciergerie'nin kapıları açılır. Kaderiyle sizin ilginizi çeken şu Olivier'yi de huzurunuzda getirirler."

Doğrusu Scudéry genç adamın suçlu olduğu kanısına varamamıştı. Her şey onun aleyhindeydi, evet, böyle kesin gerçekler karşısında, dünyada hiçbir hâkim La Regnie'den farklı davranmazdı. Ama Madelon'un en canlı betimlemelerle Scudéry'nin gözü önüne serdiği evdeki mutluluk tablosu her çeşit kötülüğü gölgede bırakıyor, yüreğinin tamamen karşı çıktıklarına inanmaktansa açıklanmayan bir sırrı olduğunu kabul etmek istiyordu.

Olivier'ye o uğursuz gece olan her şeyi bir daha anlattırmayı düşünüyordu ve böylelikle, olabildiğince, belki hâkimlere önemsiz görüldüğü için umursanmayan bir sırda ulaşmak istiyordu.

Conciergerie'ye varınca Scudéry büyük, aydınlık bir odaya götürüldü. Çok geçmeden zincir şingirtıları duydu. Olivier Brusson getiriliyordu. Ama genç adam kapıya geldiği an Scudéry bayılıp yere yığıldı. Kendine geldiğinde Olivier kaybolmuştu. Hiddetle arabaya götürülmeyi istedi, uzaklaşmak, derhal bu günah ve kötülük yuvasını terk etmek istiyordu. Ah! İlk bakışta Olivier Brusson'u tanımıştı, Pont Neuf'te arabasına kâğıdı atan, mücevherlerle dolu kutuyu getiren oydu. Bu durumda her türlü şüphe ortadan kalkıyor, La Regnie'nin korkunç tahmini tamamen onaylanıyordu. Olivier Brusson dehşet saçan cinayet çetesine mensuptu, şüphesiz ustayı da o öldürmüştü! Peki Madelon? Yüreğinin sesi onu şimdiye kadar hiç böyle yanıltmamıştı, varlığına inanmadığı yeryüzündeki cehennemî güç tarafından kısıtılmış olan Scudéry artık bütün gerçeklerden kuşku duyuyordu. Madelon'un işbirliği yaptığı ve tüyler ürperten cinayette de payı olabileceği yönünde korkunç bir şüpheye kapıldı. İnsan, ruhuna bir fikir düşünce, onu daha canlı kılmak için nasıl renk arayıp bulursa, Scudéry de öyle, olayın her unsu-

runda, Madelon'un tutumunun en küçük detayında, o şüpheyi besleyecek çok şey buldu. Böylece, o ana kadar suçsuzluğun ve saflığın kanıtı diye değerlendirilenler, canice kötülüğün, hazırlanmış ikiyüzlülüğün kesin belirtisi oldu. Yürek dağlayan o feryatlar, kanlı gözyaşları, sevdiğini kanlar içinde görmekten değil, ölüm korkusunun zorlamasından olmalıydı, hayır, celladın elinden kendi ölümünü bulma korkusundan. Koynunda beslediği yılandan hemen kurtulma niyetiyle arabadan indi Scudéry. Odasına girince, Madelon kendini onun ayakları önüne attı. O tatlı gözlerini ona dikmiş, Tanrı'nın meleklerininkinden bile daha sadık gözlerle, ellerini dalga dalga inip kalkan göğsünde birleştirmiş, yardım ve teselli için yüksek sesle yalvardı. Kendini zor tutan Scudéry, elinden geldiğince sesine gerekli ciddiyet ve sakinliği vermeye çalışarak şunları söyledi: "Git! Git! Korkunç eylemleriyle hak ettiği cezayı bekleyen katille avut kendini. Kutsal Meryem Ana korusun, seni de cinayetle suçlamasınlar." "Ah! Artık hiçbir umut kalmadı!" Madelon bu tiz çığlıkla yere yığıldı. Scudéry kızla ilgilenme işini Martinière'e bırakarak başka bir odaya geçti.

Scudéry yüreği paramparça, hayatla ilgili her şeye küsmüş bir halde, böyle cehennemî yalan dolanla dolu bir dünyada artık yaşamak istemiyordu. Bunca yıl erdeme ve sadakate olan inancını hep güçlendiren, şimdi ise bu yaşında, yolunu aydınlatan o güzelim tabloyu yok eden kaderinden yakınıyordu.

Martinière'in kızı uzaklaştırdığını duydu, sessizce inleyip sızlanıyordu: "Ah! Onu da, zalimler onu da kandırdı. Zavallı ben. Zavallı, bahtsız Olivier!" Sesler Scudéry'nin yüreğine işledi, benliğinin derinliklerinden bu işte bir sır olduğuna, Olivier'nin suçsuzluğuna olan inancı kıpırdandı. Birbiriyle çelişen duyguların baskısıyla, kendinden geçmişçesine bağırды: "Cehennemin hangi kötü

ruhu, beni, hayatıma mal olacak bu felaket olayın içine soktu!” O esnada odaya Baptiste girdi, beti benzi atmış ve korkmuş bir halde, Desgrais’nin dışarıda olduğu haberini verdi. İğrenç La Voisin davasından beri, Desgrais’nin bir evde görülmesi utanç verici herhangi bir suçlamanın habercisiydi, Baptiste’in dehşete kapılması bundandı ve yine bundan dolayı da Matmazel hafif bir gülümsemeyle ona şöyle sordu: “Ne oldu sana Baptiste? Yoksa! Scudéry adı da mı La Voisin’in listesindeymiş?” “Ah, İsa aşkına,” diye tir tir titreyerek cevap verdi Baptiste, “böyle bir şeyi nasıl söyleyebilirsiniz, ama Desgrais, korkunç Desgrais öyle esrarengiz, öyle aceleci davranıyor ki, sizi görmek için sabırsızlanıyor gibi!” “Öyleyse,” dedi Scudéry, “öyleyse Baptiste, size bu kadar korkunç görünen, bende ise kaygı bile uyandırmayan adamı içeri alın.” “Başkan,” dedi Desgrais, odaya girince, “Başkan La Regnie beni size gönderdi Matmazel, erdeminizi, cesaretinizi bilmiyor olsaydı, cinayeti gün ışığına çıkarmanın son çaresi sizin elinizde olmasaydı, Chambre Ardente ve hepimizin nefesini kesen o korkunç davada siz de yer almış olmasaydınız, yerine getirilmesini ummadığı bu ricayla beni size göndermezdi. Olivier Brusson sizi gördüğünden beri çılgına dönmüş durumda. İtiraf etmeye hazır görünüyordu, oysa şimdi, İsa’nın ve bütün azizlerin üzerine yemin edip Cardillac’ın ölümünde hiçbir suçu olmadığını, yine de hak ettiği ölüm cezasını seve seve kabul edeceğini söylüyor. Dikkat edin Matmazel, son sözü besbelli başka işlediği suçlara gönderme yapıyor. Ağzından başka bir kelime almak için sarf edilen bütün çabalar boşa çıktı, işkenceyle tehdit edilmesi bile işe yaramadı. Sizinle bir görüşme ayarlamamız için yalvarıp yakarıyor, sadece size, yalnız size her şeyi itiraf edecekmiş. Matmazel, Brusson’nun itirafını dinlemeye tenezzül edin.” “Nasıl!” diye öfkeyle bağırdı Scudéry, “Cinayet mahkemesine alet mi olayım,

bahtsız insanın güvenini, onu idam sehпасına götürmek için kötüye mi kullanayım? Hayır, Desgrais! Brusson azılı bir katil de olsa, onu böylesine haince aldatmak hayatta yapabileceğim bir şey değil. Kutsal bir itiraf gibi içimde saklı kalacak sırlarının hiçbirini öğrenmek istemiyorum. “Belki,” dedi Desgrais nazik bir gülümsemeyle, “belki Matmazel, Brusson’u dinledikten sonra fikriniz değişir. Başkandan insafli olmasını siz kendiniz istemediniz mi? O da, budala Brusson’nun isteğini kabul edip son çareye başvurarak, çoktan hazır olduğu işkenceye göndermeden önce bunu yapıyor.” Scudéry elinde olmadan irkildi. “Bakınız,” diye devam etti Desgrais, “Bakınız saygıdeğer hanımefendi, içinde korku ve tiksinti uyandıran o karanlık odalara bir daha girmeniz beklenmiyor. Gecenin sessizliğinde, ortalığı velveleye vermeden, Olivier Brusson özgür bir insan gibi yanınıza getirilecek. Gizli dinleme olmadan ama elbette gözaltında tutularak, size her şeyi rahatça itiraf edebilir. Hayatım üzerine yemin ederim ki bu sefilden, kendi adınıza korkmanıza hiç gerek yok. Sizden derin bir saygıyla söz ediyor. Sizi daha önce görmesini engelleyen sadece kara bahtı olduğuna, bunun da kendisini ölüme sürüklediğine yemin ediyor. Ayrıca, Brusson’nun size anlatacaklarından ne kadarını söyleyeceğiniz de size kalmıştır. Sizi daha fazlasına zorlayamayız ki!”

Scudéry derin düşüncelere dalmış, önüne bakmaktaydı. Kendisinden herhangi bir korkunç sırrın açıklığa kavuşturulmasını isteyen yüce güce itaat etmesi gerektiğini düşündü, istemeden içine düştüğü olağanüstü karmaşadan uzaklaşması artık mümkün görünmüyordu. Ansızın kararlı, onurlu sözler etti: “Tanrı bana itidal ve sabır verecektir, Brusson’u getirin buraya, onunla konuşmak istiyorum.”

Tıpkı Brusson’nun kutuyu getirdiği zaman gibi, gece yarısı Scudéry’nin sokak kapısı çalındı. Geceki ziyaretten

haberdar olan Baptiste kapıyı açtı. Sessiz adımlardan, boğuk mırıltılardan, Brusson'u getiren muhafızların evin koridorlarına dağıldıklarını anladığında, Scudéry'nin korkudan kanı donmuştu.

Sonunda odanın kapısı sessizce açıldı. Desgrais içeri girdi, arkasında kelepçesiz ve düzgün kıyafetler içinde Olivier Brusson duruyordu. "İşte," dedi Desgrais, saygıyla eğilerek, "işte Brusson, saygıdeğer Matmazel!" ve odayı terk etti.

Brusson, Scudéry'nin önünde dizlerinin üzerine çöktü, gözlerinden yaşlar akarken, kavuşturduğu ellerini yalvararak kaldırdı.

Scudéry'nin beti benzi atmıştı, tek söz edemeden ona baktı. Allak bullak olmuş, keder ve büyük acılarla çarpılmış yüz hatlarına rağmen, genç simada çok sadık bir ruhun saf ifadesi ışıldıyordu. Scudéry gözlerini Brusson'nun yüzünde ne kadar uzun süre gezdirirse, tam çıkartamadığı, sevdiği birinin hatırası o kadar canlılıkla ortaya çıkıyordu. Bütün ürpertisi geçti, önünde diz çökmenin Cardillac'ın katili olduğunu unuttu, kendine has, hoş sesiyle, sakın ve iyi niyetli bir tavırla "Evet Brusson, bana ne söyleyeceksiniz?" dedi. Hâlâ dizlerinin üzerinde duran genç adam derin bir hüznle iç çekti ve konuştu: "Ah benim saygıdeğer, çok kıymetli Matmazel'im, bana dair bütün hatıralarınız uçup gitti mi?" Onu daha da dikkatle inceleyen Scudéry bu soruyu, yüz hatlarında gerçekten sevdiği bir insana benzerlik olduğunu ve katile duyduğu tiksintiyi yenip onu sakince dinliyorsa, bunu bu benzerliğe borçlu olduğunu söyleyerek cevapladı. Bu sözlerle derinden yaralanan Brusson hızla ayağa kalktı ve karanlık bakışlarını yere dikip bir adım geriledi. Sonra boğuk bir sesle konuştu: "Anne Guiot'yu büsbütün mü unuttunuz? Oğlu Olivier, sık sık dizlerinizin üstünde hoplattığınız o küçük oğlan karşınızda duruyor." "Azizler aşkına!" diye

haykırdı Scudéry, iki eliyle yüzünü kapatarak koltuğa çöktü. Matmazel'in böyle dehşete düşmesi için yeterli neden vardı. Anne Guiot, yoksul düşmüş bir kentlinin kızı, küçüklüğünden beri Scudéry'nin yanındaydı, o da tıpkı bir anne gibi, sadakat ve özenle büyüttü onu. Artık büyüdüğünde karşısına Claude Brusson adında, yakışıklı ve namuslu bir genç çıkmış, onunla evlenmek istemişti. Doğuştan yetenekli bir saatçi olduğu için geçimini Paris'te sağlayabileceğinden ve Anne de onu çok sevdiğinden, Scudéry manevi kızının evliliğini onaylamakta tereddüt etmemişti. Gençler evlerini kurup sessiz, mutlu bir aile hayatı sürmeye başlamış ve aşk bağlarını daha da sağlamlaştıran dünya güzeli, annesine tıpatıp benzeyen bir erkek çocuk sahibi olmuşlardı.

Scudéry küçük Olivier'ye tapıyor, sevip şımartmak için annesinden saatlerce, günlerce koparıyordu. Bu sayede çocuk ona tamamen alışmış ve annesinde olduğu gibi, onun yanında da severek kalır olmuştu. Üç sene geçmişti ki meslektaş rekabeti Brusson'nun işlerinin gün geçtikçe azalmasına yol açmış, sonunda artık geçimini sağlayamaz oldu. Buna bir de anayurdu güzel Cenevre'ye duyduğu özlem eklenince, küçük aile, Scudéry'nin gönülsüzlüğünü ve her türlü yardım önerisini dikkate almayarak oraya taşınmıştı. Anne, manevi annesine birkaç kez yazmış, sonra yazmayı kesmişti; Scudéry de, Brusson'nun memleketindeki mutlu hayatın eski günleri aratmadığını düşünmüştü.

Brusson'nun, eşi ve çocuğuyla Paris'i terk edip Cenevre'ye taşınmasının üstünden yirmi üç sene geçmişti.

"Ah, ne korkunç!" diye haykırdı Scudéry, kendini biraz topladıktan sonra, "Ah, ne korkunç! Olivier, sen misin? Anne'min oğlu! Ve şimdi!" "Tabii ki," diye sakince cevap verdi Olivier, "Tabii ki saygıdeğer Matmazel'im, en şefkatli anne gibi okşadığınız, kucağınızda sallayıp ağzına

şekerlemeler ve tatlılar verdiğiniz, en tatlı isimler taktığınız o küçük çocuğun delikanlı olmuş, cinayetle suçlanır bir halde karşınızda duracağını hiç tahmin edemezsiniz. Ben tümünden suçsuz değilim, Chambre Ardente beni haklı yere bir cürümle suçlayabilir, ama celladın elinden de olsa huzurla ölmeyi umut ediyorum, elime kan bulaşmadı, kanı elimde değil, benim hatamla ölmedi Cardillac!” Olivier bunları söylerken titreyip sendeledi. Scudéry sessizce, Olivier’nin yanında duran küçük sandalyeye işaret etti. O da yavaşça oturdu.

“Yeterince vaktim oldu,” diye başladı, “Bağışlayıcı Tanrı’nın bana son lütfu olarak gördüğüm görüşmemize hazırlanmak ve size korkunç, olağanüstü talihsizliğimi anlatabilmek için gereken sakinlik ve itidali kazanmaya vaktim oldu. Keşfedeceğiniz, kesinlikle tahmin etmediğiniz bu sır, sizi şaşırtıp dehşete düşürecek olsa da, beni sakince dinleme merhametini gösterin. Zavallı babam keşke Paris’i hiç terk etmeseydi! Hatıralarım Cenevre’ye kadar uzandığında, kendimi, umutsuz anne babamın, gözyaşlarıyla sulanmış, anlamadığım ağıtlarından etkilenerek ağladığım zamanda buluyorum. Sonraları, o ağır basan yokluğun, anne babamın içinde yaşadığı derin sefaletin apaçık hissine ve tam bilincine vardım. Babamın bütün umutları boşa çıkmıştı. Beni bir kuyumcunun yanına çırak olarak vermeyi başardığı anda da derin acılarla yıkılmış, ezilmiş olarak öldü. Annem sizin hakkınızda çok şey anlatırdı, sizinle dertleşmek istemişti ama sonra sefaletin yarattığı çaresizliğe kapıldı. Bundan ve herhalde ölümcül yaralı ruhları kemiren yersiz utançtan dolayı kararından vazgeçti. Vefatından birkaç ay sonra da annem babamın peşinden mezara girdi.” “Zavallı Anne! Zavallı Anne!” diye acıyla haykırdı Scudéry. “Tanrı’nın sonsuz gücüne şükürler olsun ki, öbür dünyaya göç etti de, sevgili oğlunun utançla lekelenerek celladın eline

düştüğünü görmeyecek.” Olivier bunları delice, tüyler ürperten bir bakışla, gözlerini yukarıya çevirerek haykırmıştı. Dışarıda bir hareketlenme oldu, birileri sağa sola yürüdü. “Bak, bak,” dedi Olivier, yüzünde acı bir tebessümle, “Desgrais adamlarını uyandırıyor, sanki buradan kaçabilirmişim gibi. Neyse, devam edelim. Kısa sürede en iyi çalışan olmama, hatta sonunda ustamı geçmeme rağmen, onun tarafından katı bir biçimde yönetildim. Günün birinde, yabancıнын biri atölyemize gelip mücevher almak istedi. Benim yaptığım güzel bir gerdanlığı görünce, dostça bir tavırla omzuma vurdu, takıyı gözden geçirirken ‘Vay, vay! Genç dostum, bu mükemmel bir iş,’ dedi. ‘Gerçekten, sizi René Cardillac’dan başka kimin geçebileceğini bilmiyorum, kendisi dünyadaki kuyumcuların en iyisidir. Onun yanına gitmeniz gerekir, sizi seve seve atölyesine alır, çünkü sadece siz ona sanatsal işlerinde yardımcı olabilirsiniz ve şu halinizle ancak ondan bir şeyler öğrenebilirsiniz.’ Yabancıнын sözleri ruhuma işlemişti. Cenevre’de artık huzurum kalmamıştı, bir şey beni zorla uzağa çekiyordu. Sonunda ustamdan ayrılmayı başardım. Paris’e geldim. René Cardillac beni soğuk ve sert bir ifadeyle karşıladı. Peşini bırakmadım, küçük de olsa bana bir iş vermek zorundaydı. Ufak bir yüzük yapmamı istedi. İşi ona getirdiğimde, ışıltılı gözlerini bana dikti, içimin derinliklerini görmek ister gibiydi. Sonra konuştu: “Çalışkan, cesur bir kalfasın, yanıma taşınıp atölyede bana yardımcı olabilirsin. İyi para öderim, benden memnun kalırsın.” Cardillac sözünde durdu. Madelon’u görmemiştim daha, birkaç haftadır çalışıyordum, yanılmıyorsam taşrada, Cardillac’ın teyzelerinden birinin yanındaydı. Sonunda geldi. Ey Tanrı’nın sonsuz gücü, o melek yüzlüyü gördüğümde bana neler oldu, neler! Benim gibi seven oldu mu hiç acaba? Ya şimdi! Ah, Madelon!”

Olivier üzüntüden daha fazla konuşamadı. İki eliyle yüzünü kapatıp hıçkırıklara boğuldu. Sonunda, benliğini saran vahşi acıyı zorla da olsa bastırıp sözlerine devam etti:

“Madelon bana dostane gözlerle baktı. Sık sık atölyeye gelmeye başladı. Aşkını sevinçle fark ettim. Babası bizi sıkı gözetim altında tutsa da, ara sıra gizli bir el sıkışma aramızdaki birlikteliğin işareti olmaya yetiyordu. Cardillac hiçbir şeyin farkında değil gibiydi. Öncelikle ustanın güvenini kazanmış olsaydım, sonra da ustalık düzeyine çıkabilseydim, Madelon’a talip olmayı düşünüyordum.

Bir sabah, işime başlamak istediğimde, Cardillac bakışlarında öfke ve aşağılamayla, gözlerini bana dikip karşıma geçti. ‘Senin işine artık ihtiyacım yok,’ diye başladı, ‘hemen şimdi evi terk et ve bir daha da gözüme görünme. Burada artık neden seni görmek istemediğimi açıklama gereği de duymuyorum. Ulaşmaya çalıştığın o tatlı meyve senin gibi zavallı biri için fazla yükseklerde!’

Konuşmaya çalıştım ama tuttuğu gibi beni kapıdan dışarı fırlattı, yere düşüp başımdan ve kolumdan ağır yaralandım. Öfkelenmiş, korkunç acılarla sarsılmış halde evi terk ettim ve sonunda St. Martin kenar mahallesinde, beni tavan arasına kabul eden, iyimser bir tanıdık buldum. Huzurum kalmamış, yerimde duramaz olmuştum. Geceleri Cardillac’ın evinin etrafında dolanıyordum, Madelon’un inlemelerini, sızlanmalarımı işitip, belki kimse duymadan benimle pencereden konuşmayı becerebileceğini umuyordum. Aklımdan her türlü cüretkâr plan geçiyor, uygulanması için onu da ikna edeceğimi umuyordum. Cardillac’ın Nicaise Caddesi’ndeki evinin bitişiğinde üzerinde oyuklar olan bir duvar, oyuklarda da kısmen parçalanmış eski taş heykeller duruyor. Bir gece, yine bir taş heykelin dibinde durmuş, bu duvarla

çevrili evin avluya bakan pencerelerine bakıyordum. Birden Cardillac'ın atölyesinde ışık gördüm. Gece yarısıydı, Cardillac asla bu saatte uyanık olmaz, hep saat tam dokuzda yatmaya giderdi. Kalbim ürkek bir sezgiyle küt küt çarpıyor, bunun içeriye girmemi sağlayacak bir şey olabileceğini düşünüyordum. Ama ışık hemen söndü. Taş heykele, oyuga iyice yaslandım ama birden, heykelin canlanmış gibi beni ittiğini hissedince, dehşetle geri sıçradım. Gecenin loş ışığında taşın yavaşça döndüğünü ve arkasından karanlık bir şahsın usulca dışarı çıkıp sessiz adımlarla sokaktan aşağı yürüdüğünü gördüm. Taş heykelin önüne sıçradım, yine duvarın dibinde duruyordum. Elimde olmadan, içimdeki bir gücün dürtmesiyle, şahsın peşine düştüm. Tam da bir Meryem Ana görüntüsünün önünde birden dönüverdi ve resmin önünde yanan lambanın ışığı yüzüne düştü. Cardillac'tı bu! Akıl almaz bir korkuyla, tüyler ürpertici bir dehşete kapıldım. Bir büyü'nün etkisindeydim sanki, gitmek zorundaydım; uyuyanlara bu tarz bir dürtüyü veren dolunay yoktu ama hayalet benzeyen uyurgezerin –öyle olduğunu düşündüğüm ustamın– peşinden gitmeliydim.

Sonunda Cardillac derin karanlığın içinde kayboldu. Küçük ama tanıdık bir öksürükle onun bir evin kapısına gittiğini anladım. “Ne anlama geliyor bu, ne yapacak acaba?” diye kendime şaşkınlıkla sorup sırtımı iyice duvara yasladım. Çok sürmedi; ışıldayan sorgucu ve şakırdayan mahmuzlarıyla, şarkı söyleyip ıslık çalan adamın biri geldi. Cardillac'ın, saklandığı köşeden, avına atlayan bir kaplan gibi adamın üzerine çullanmasıyla adamın hırıltılar içinde yere serilmesi bir oldu. Dehşet çığlığı atarak yanına koştum, Cardillac yerde yatan adamın başında bekliyordu. “Cardillac Usta, ne yapıyorsunuz?” diye bağırdım. “Lanet olasıca!” diye haykırdı Cardillac ve yıldırım hızıyla yanımdan geçip kayboldu. Hiçbir

anlam veremiyordum, adım atacak halim yoktu, yerde yatana yaklaştım. Yanına diz çöktüm, belki hâlâ hayat-tadır diye, ama hayat belirtisi yoktu. O ölüm korkusuy-la, Marechaussee'nin etrafımı sardığını fark etmedim. 'İblisler yine birini yere sermiş. Hey, genç adam, ne ya-pıyorsun orada? Çeteden biri misin? Çekil oradan!' diye hep bir ağızdan bağırıp beni yakaladılar. Böyle korkunç bir cinayeti işleyebilecek durumda biri olmadığımı, beni rahat bırakmalarını, ancak kekeleyerek söyleyebildim. Birisi yüzüme ışık tuttu ve gülererek seslendi 'Bu Olivier Brusson, bizim dürüst, namuslu René Cardillac Usta'nın yanında çalışan kuyumcu kalfası! Evet. Sokakta adam öl-düren bu! Bence öyle. Ölünün yanında ağlayıp sızlamak ve kendini yakalatmak tam da bu canilerin tarzı. Nasıl oldu bu delikanlı? Hemen anlat.' 'Tam önümde,' dedim, 'adamın biri oradakinin üstüne atladı, onu yere serdi ve ben yüksek sesle bağırınca hızlıca kaçtı gitti. Yere yığılan kişi hâlâ kurtarılabilir mi diye bakmak istedim.' 'Hayır, oğlum,' dedi cesedi kaldıranlardan biri, 'Gitmiş bu, tam kalbinden geçmiş hançer, her zamanki gibi.' 'İblis,' dedi başka biri, 'Yine, dün olduğu gibi, geç kaldık.' Sonra da cesetle beraber uzaklaştılar.

Kendimi nasıl hissettiğimi anlatamam; sanki kötü bir rüya benimle dalga geçiyordu, birazdan uykudan uyanıp bu deli hayallere şaşıracaktım. Cardillac, Madelon'umun babası, melun bir katil ha! Gücümü yitirmiş halde bir evin taş basamaklarına çöktüm. Şafak söküyordu; ince tüylü bir memur şapkası kaldırımın üzerinde önümde duruyordu. Cardillac'ın oturduğum yerde işlediği kanlı eylem gözümün önüne geldi. Dehşet içinde koşarak ora-dan uzaklaştım.

Tamamen şaşkın, neredeyse bilincimi kaybetmiş hal-de tavan arasındaki odamda oturuyordum, birden kapı açıldı ve René Cardillac içeri girdi. 'İsa aşkına! Ne istiyor-

sunuz?’ diye bağırdım ona. Bunu hiç umursamayıp bana doğru geldi ve içimdeki tiksintiyi artıran bir sakinlik ve hoşlukla gülümsedi. Eski, kırık bir tabureyi çekti ve kendimi üstüne attığım hasır yataktan doğrulamadığım için yanıma oturdu ‘Eee Olivier,’ diye başladı, ‘nasılsın zavallı delikanlı? Seni evden kovmakta gerçekten acele ettim; her işte, her yerde eksikliğini hissediyorum. Şu anda, senin yardımın olmadan kesinlikle bitiremeyeceğim bir iş var elimde. Yeniden atölyemde çalışsan nasıl olur? Susuyor-sun? Biliyorum, seni rencide ettim. Madelon’umla flört etmenden dolayı sana öfkeliydim, bunu gizlemek istemedim. Ama sonra konuyu iyice düşününce, sende bu yetenek, çalışkanlık ve sadakat varken, senden daha iyi bir damat bulamayacağımı anladım. Hadi, benimle gel de, Madelon’u nasıl eşin olarak kazanabilirsin, ona bak.’

Cardillac’ın sözleri yüreğimi dağladı, sinsiliği karşısında sarsıldım, tek kelime dahi edemiyordum. ‘Tereddüt ediyorsun,’ dedi, ısıltılı gözleri beni delip geçerken, sert bir tonda devam etti: ‘Tereddüt mü ediyorsun? Belki bugün benimle gelemezsin, başka planların vardır! Belki de Desgrais’yi ziyaret etmek ya da d’Argenson veya La Regnie ile bir araya gelmek istiyorsundur. Ayağını denk al delikanlı, dikkatli ol da başka insanlar mahvolmasın diye çıkarmaya çalıştığın pençeler, seni yakalayıp paramparça etmesin.’ İçimde kabaran öfke birden patlayıverdi. ‘Bırakın,’ diye bağırdım, ‘bırakın, o saydığınız isimlerden korkunç suçlar işlediğinin farkında olanlar çekinsin, ben niye çekineyim? Benim onlarla işim yok.’ ‘Aslında,’ diye devam etti Cardillac, ‘Aslında Olivier, benim yanımda, çağın en ünlü ustası olan benim yanımda çalışman senin için bir şereftir, her yerde sadakatim ve dürüstlüğümlle saygı görüyorum, bu da her iftiranın, dönüp dolaşıp iftira edenin üzerine yapışacağı anlamına gelir. Madelon’a gelince, itiraf etmeliyim ki, sana yumuşak davranmamı

sadece ona borçlusun. Seni öyle çok seviyor ki, bunu o hassas çocuktan beklemiyordum bile. Sen gider gitmez ayaklarıma kapandı, dizlerime sarıldı ve gözyaşları içinde sensiz yaşayamayacağını itiraf etti. Her âşık genç kız gibi, onun da, karşısına çıkan ilk bebek suratlının gülümsemesi uğruna öleceği inancına kapılanlardan olduğunu düşündüm. Ama gerçekten, Madelon'um sararıp soldu, hastalandı ve bütün bu saçmalıkları aklından çıkarması için uğraştığımda yüzlerce kez senin ismini sayıkladı. Onu umutsuzluğa düşürmemek için başka ne yapabiliyordum ki? Dün akşam kendisine, her şeye izin verdiğimi ve bugün seni alıp geleceğimi söyledim. Bir gecede gül gibi açtı, şimdi de aşk hasretiyle kendinden geçmiş bir halde seni bekliyor.' Tanrı'nın sonsuz gücü beni affetsin, nasıl olduysa birden kendimi Cardillac'ın evinde buldum, Madelon 'Olivier! Olivier'm! Sevgilim! Kocam!' diye sevinç çığlığı atıyor, bana sarılıyor, göğsüne bastırıyordu, ben de büyük sevincin taşkınlığıyla Kutsal Bakire ve bütün azizler adına onu asla, asla terk etmeyeceğime yemin ettim, tüm bunlar ne ara oldu bilmiyorum!"

Bu önemli anın hatırasıyla sarsılan Olivier konuşmasına ara vermek zorunda kaldı. Erdemin ve dürüstlüğü'nün abidesi olarak gördüğü kişinin işlediği cinayetin dehşetine kapılan Scudéry "Korkunç!" diye haykırdı. "René Cardillac, bunca zamandır güzel şehrimizi eşkıya yatağına çeviren cinayet çetesine mi mensup?" "Ne diyorsunuz Matmazel?" dedi Olivier, "Çeteye mi?" Hiçbir zaman böyle bir çete olmadı. İğrenç eylemleriyle tüm şehirde kurbanlarını arayıp bulan, bizzat Cardillac'ın kendisiydi. Tek başına olması katilin izini bulmada başarısız olunmasına yol açıyor, bu da ona darbelerini indirebilmesi için gerekli güvenliği sağlıyordu. Ama bırakın da devam edeyim, bundan sonrası size en alçak ama aynı anda en mutsuz insanın sırrını açıklayacak. Ustanın yanındaki duru-

mumu herkes kolayca tasavvur edebilir. Adım atılmıştı, geri döne mezdim. Zaman zaman Cardillac'ın cinayet yordakçısı olmuşum gibi bir duyguya kapılıyordum, bana acı çektiren içimdeki azabı sadece Madelon'un sevgisiyle unutuyor, sadece onun yanında, adlandıramadığım bir tasanın izlerini silmeyi başarıyordum. Yaşlı adamla atölyede çalışırken onun yüzüne bakamıyor; gece, işlediği suçların üzerini örterken, dürüst, şefkatli bir babanın, iyi bir yurtaşın bütün erdemlerini gösteren bu korkunç adamın yanında, içimi sarsan dehşetten ötürü tek kelime dahi edemiyordum. Madelon, dindar, melek kadar saf bu çocuk, ona taparcasına bağlıydı. Yüreğim parçalanıyordu, içi kurtlanmış alçak herifin bir gün intikamı alınacak olsa, şeytanın bütün cehennemî hileleriyle kandırılan kız, feci bir umutsuzluğa düşecekti. Bundan dolayıdır ki canının ölümüne müsamaha göstermek zorundaydım ve sustum. Marechaussee'nin konuşmalarından yeterince bilgi edinsem de, Cardillac'ın cinayetleri, bunların nedenleri, işlenişi bir bilmeceydi. Ama çözülmesi uzun sürmedi. Genellikle –bende tiksinti uyandırarak– çalışırken keyifli, şakalar yapan ve gülen Cardillac, bir gün pek ciddi ve içine kapanıktı. Birden üzerinde çalıştığı takıyı elinden fırlattı, taşlar ve inciler etrafa saçıldı, hışımla ayağa kalktı ve 'Olivier,' dedi, 'aramız böyle kalamaz, bu ilişkiye katlanamıyorum. Desgrais ve emrindekilerin en hünerli ve en zekice çabalarının bile bulmayı başaramadığını, tesa düf senin eline verdi. Beni gece işbaşında gördün, buna beni kötü yıldızım zorluyor, karşı koymak olanaksız. Sana beni takip ettiren de senin kötü yıldızındı, seni görülmez örtülerle saran, küçük bir hayvan gibi işitilmeden yürümen için adımlarına hafiflik veren, öyle ki, en karanlık gecede dahi her şeyi bir kaplan kadar berrak gören, sokaklar ötesinden en küçük gürültüyü, sivrisinek vızıltısını bile duyan ben, seni fark etmedim. Seni, ortağım,

bana kötü kaderin getirdi. Şu noktada artık ihanet düşünülemez. Bunun için artık her şeyi bilmelisin.’ ‘Bundan sonra senin ortağın olmayacağım, ikiyüzlü pislik.’ Böyle bağırmak istedim ama Cardillac’ın sözlerinin içime saldı-ğı dehşetle boğazım düğümlendi. Kelimeler yerine sadece anlamsız sesler çıkarabildim. Cardillac yeniden çalışma sandalyesine oturdu. Alnundan terini sildi. Geçmişin hatırasından fazlasıyla etkilenmiş olacak ki, toparlanmaya çalışıyordu. Sonunda anlatmaya başladı: ‘Bilge adamlar hamile kadınların garip alametlerini, dışarıdan iradesizce gelen hayret verici izlenimlerin çocuğa nasıl tesir ettiğini anlatıp dururlar. Annem hakkında bana çok tuhaf bir hikâye anlattılar. Bana hamileyken, ilk ayında, diğer kadınlarla birlikte Trianon’da verilen görkemli bir saray şenliğini izlemiş. Birden, İspanyol kıyafeti giymiş bir asilzade görmüş, boynundaki parlak taşlarla bezeli kolyeden gözünü alamamış. Bütün benliği, bu parlak taşları doğaüstü bir eşya gibi gören arzudan ibaretmiş. Meğer aynı asilzade seneler önce, annem daha evli değilken, annemin namusuna göz dikmiş ama nefretle reddedilmiş. Annem onu hatırlamış, ama adam bu sefer, gözüne sanki elmasların parıltısı arasında daha yüce bir varlık gibi, bütün güzelliklerin timsali gibi görünmüş. Asilzade annemin özlem dolu, ateşli bakışlarını fark etmiş. Eskisinden daha şanslı olduğunu düşünmüş. Ona yaklaşmayı, hatta daha fazlası, onu ahabplarından ayırıp ıssız bir yere götürmeyi becermiş. Oraya varınca anneme coşkuyla sarılmış, o da güzel kolyeyi tutmuş, ama tam o anda adam yığılmış ve annemi de yanına, yere çekmiş. Ya ani bir kalp krizi ya da başka bir şey, sonuçta adam ölmüş. Annemin, ölüm anında kaskatı kesilen adamın kollarından kurtulma çabaları boşa çıkmış. Görme yetisini kaybetmiş boş gözlerini anneme dikmiş, ölmek üzereymiş, annemle birlikte yerde debelenmiş durmuş. Sonunda annemin yardım çağlıkları

uzaktan geçenler tarafından duyulmuş, koşarak ona yardıma gelmişler, korkunç sevgilinin kollarından kurtarmışlar onu. O korku annemi yataklara düşürmüştü. Onu da beni de gözden çıkarmışlar, ama iyileşmiş ve doğum beklenenden de iyi geçmişti. Ama o korkunç anın dehşeti beni vurmuş. Kötü yıldızım yükselmiş ve içimde o değişik ve bozuk ihtirası yakan kıvılcımı bırakmış. Çocukluğumun ilk zamanlarında bile parlak elmaslar ve altın ziynetler benim için her şeyden önce gelirdi. İnsanlar bunu sıradan, çocuksu bir ilgi sanıyordu. Ama durumun öyle olmadığı ortaya çıktı, çünkü delikanlılığımda nerede altın ve kıymetli taş görsem çalışıyordum. En deneyimli bilirkşi gibi, işgüdüyle sahte ziyneti gerçeğinden ayırt edebiliyordum. Sadece bu beni çekiyordu, sahte veya altın kaplama olanları umursamıyordum. Doğuştan gelen bu arzu babamın en acımasız cezalarıyla bastırılmak zorundaydı. Sadece altın ve değerli taşlarla uğraşmak için kuyumculuk işine yöneldim. Şevkle çalışıyordum ve kısa sürede bu sanatta en büyük usta oldum. Bu sefer de doğuştan gelen dürtünün uzun zaman bastırıldıktan sonra zorla ortaya çıkıp, etrafındaki her şeyi yok ederek, var gücüyle büyüdüğü bir süreç başladı. Bir takıyı bitirip teslim ettiğim andan itibaren, uykumu ve sıhhatimi çalan bir huzursuzluğa, mutsuzluğa düşüyordum. Takıyı yaptığım kişi, yaptığım mücevherlerle süslenmiş bir hayalet gibi gece gündüz gözümün önünden gitmiyordu ve bir ses kulağıma fısıldıyordu: ‘O zaten senin, o zaten senin, alsana, bir ölü elmasları ne yapsın?’ Sonunda hırsızlık sanatına el attım. Kodamanların evine girip çıkabiliyor, her olanaktan rahatça yararlanıyordum, hiçbir kilit benim becerime karşı koyamıyordu ve sonunda, ürettiğim takı yine benim elimde geçmiş oluyordu. Ama bu bile artık huzursuzluğumu gidermiyordu. O ürkütücü ses yine de duyuluyor, benimle alay ediyor ve ‘Ha ha, senin mücevheri bir ölü takıyor!’

diye bağıırıyordu. Mücevheri hazırladığım kişilere, nereden geldiğini bilmediğim, anlatılamaz bir nefret besliyordum. Evet! En derinlerde, onlara karşı öyle bir öldürme arzusu kıpırdıyordu ki içimde, ben bile korkuyordum. O sıralar bu evi satın aldım. Ev sahibiyle pazarlık edip anlaşmıştık; bu odada oturup, yaptığımız anlaşmadan memnun, bir şişe şarap içtik. Akşam olmuştu, gitmeye hazırlanıyordum ki evi satan adam, *Dinleyin René Usta*, dedi, *gitmeden önce size bu evin bir sırrını göstermek istiyorum*. Bunun üzerine, o duvarın içine oturtulmuş dolabı açtı, arka parçayı iterek uzaklaştırdı, ufak bir odaya girdi, yere eğildi, bir kapağı kaldırdı. Dik ve dar bir merdivenden aşağıya indik, dar bir kapıya geldik, adam kapıyı açınca dışarıdaki avluya çıktık. Bu sefer de yaşlı adam, benim satıcı, duvara doğru yürüdü, az çıkıntılı bir demir parçasını ittiği gibi duvarın bir parçası döndü, bir insanın rahatlıkla geçip sokağa çıkabileceği bir geçit açıldı. Bir gün sana o sanat eserini gösteririm Olivier, eskiden burada bulunan manastırın kurnaz keşişleri, gizlice girip çıkabilmek için yaptırmış olmalı. Bu sadece bir tahta parçası, dışarıdan sıvanıp boyanmış, üzerine yine sadece tahta, ama taş görünümlü bir büst eklenmiş, ikisi birlikte gizli menteşeler üzerinde dönüyor. Bu düzeneği görünce kötü fikirler üşüştü aklıma, sanki bana bile hâlâ bir sır olan eylemler için önceden hazırlanmış gibiydi. Kısa süre önce saraydan bir beyefendiye, bir opera dansçısı için olduğunu bildiğim çok değerli bir mücevher teslim etmiştim. Ölüm işkencesi gecikmedi, hayalet adımlarımı izledi, fısıldayan ses kulağımdaydı! Eve döndüm, acıyla ter döküyordum, yatakta dönüp duruyordum. Hayalimde adamın mücevherimle dansçının yanına sokulduğunu gördüm. Öfkeyle ayağa fırladım, paltomu giydim, gizli merdivenden, duvarın içinden Nicaise Caddesi'ne indim. Adam geldi, üzerine çullandım, bağırdı, ama tuttuğum

gibi hançeri sırtından kalbine sapladım. Mücevher benimdi! Bunu yaptıktan sonra, şimdiye kadar duymadığım, öyle bir sakinlik, öyle bir memnuniyet duydum ki. Hayalet kaybolmuş, şeytanın sesi susmuştu. Kötü yıldızımın benden ne istediğini biliyordum artık, ya ona boyun eğecektim ya da yok olacaktım! Artık benim bütün yaptıklarımı anlıyorsun Olivier! Sanma ki, engel olamadığım şeyleri yapmak zorunda kaldığım için, insanın doğasında bulunması gereken her türlü insaf ve merhamet duygusundan büsbütün uzaklaştım. Bir takıyı teslim etmekte ne kadar zorlandığımı biliyorsun, ölümünü istemediğim insanlar için hiç çalışmam, hatta ertesi gün kanın hayaletimi savacağını sezdiğimde, şiddetli bir yumrukla mücevherin sahibini yere sermekle yetiniyor ve mücevherimi ele geçiriyordum.' Bunların hepsini anlattıktan sonra Cardillac beni gizli mahzene götürdü ve mücevher odasını görmeme izin verdi. Kral'da bile bundan fazlası yoktur. Her takıda, ufak bir etikette, kim için üretildiği, ne zaman hırsızlık, gasp veya cinayetle ele geçirildiği itinayla yazılmıştı. 'Senin düğün gününde,' dedi Cardillac boğuk ve törensel bir sesle, 'Düğün gününde, Olivier, çarmıha gerilmiş İsa'ya el basarak bana kutsal bir yemin edeceksin, ben ölür ölmez bütün bu serveti, sana sonra öğreteceğim şekilde, toza çevirip yok edeceksin. Başta Madelon ve sen olmak üzere, kan ile satın alınmış bu hazineye hiç kimse'nin el sürmesini istemiyorum.' Bense bu cinayetler labirentinde hapsolmuş, sevgi ve nefretle, sevinç ve korkuyla lime lime olmuş, sevimli bir meleğin tatlı gülümseyişle el salladığı ama şeytanın kor pençelerle sımsıkı tuttuğu bir lanetliyle kıyaslanabilirdim ve dindar meleğin ulu cennetin bütün mutluluklarını yansıtan sevgi dolu gülümseyişi, o lanetli için ıstırapların en şiddetlisi oluyordu. Kaçmayı düşündüm, evet, intiharı da, ama Madelon! Azarlayın beni saygıdeğer Matmazel'im, beni suça bağlayan bir tut-

kuyu zorla yenmek konusunda böylesine güçsüz davran-
dığım için beni azarlayın, ama bunun bedelini rezilce bir
ölümle ödemiyor muyum? Bir gün Cardillac eve alışılmışı-
nın dışında neşeli geldi. Madelon'u okşadı, bana dostane
gözlerle bakıyordu, sofrada, sadece özel günlerde ve bay-
ramlarda yaptığı gibi, bir şişe kaliteli şarap içti, şarkı söy-
ledi ve sevinç gösterisinde bulundu. Madelon yanımdan
ayrılmıştı, ben atölyeye gitmek istiyordum: 'Otur yerine
delikanlı,' diye bağırdı Cardillac, 'bugün iş yok, gel
Paris'in en saygıdeğer, en mükemmel kadınının sağlığına
içelim.' Onunla kadeh tokuşturduk, dolu bir bardağı içip
bitirdikten sonra şunları söyledi: 'Söyle Olivier, bu dizele-
ri nasıl buluyorsun? *Un amant, qui craint les voleurs,*
n'est point digne d'amour.'

Sonra da Maintenon'un dairesinde siz ve Kral'la neler
yaşandığını anlattı; size karşı, şimdiye kadar başka hiçbir
insana duymadığı derin bir saygı duyduğunu, sizin gibi
böyle yüksek meziyetlerle donatılmış birinin karşısında
kötü yıldızının gücünü yitirince sönüp gideceğini, yaptığı
en iyi mücevheri taşısanız bile, kötü hayaletin onda asla
cinayet düşünceleri uyandırmayacağını da ekledi. 'Dinle
Olivier,' dedi, 'neye karar verdim, biliyor musun? Uzun
zaman önce, İngiltereli Henrietta için gerdanlık ve bile-
zikler hazırlamam ve taşlarını da kendim tedarik etmem
gerekmişti. Diğer hiçbir işime benzemeyen mükemmel bir
iş çıkarmıştım, ama kalbimin mücevheri olan bu parça-
dan ayrılacağım aklıma geldiğinde yüreğim parçalanıyor-
du. Prensesin suikastla gelen hazin ölümünü biliyorsun.
Takılar bende kaldı ve şimdi ise onları, takip edilen çete
adına, saygım ve minnetimin simgesi olarak Matmazel
Scudéry'ye göndermek istiyorum. Scudéry galibiyetinin
simgesini almakla kalmayacak, Desgrais ve adamlarıyla
da, hak ettikleri gibi dalga geçmiş olacağım. Sen mü-
cevherleri ona götüreceksin.' Cardillac isminizi söylediği

anda, sanki kara perdeler geri çekildi ve çocukluğumun güzel, aydınlık resmi yeniden rengârenk, parlak renklerle canlandı. Ruhuma, bunun karşısında kötü hayaletlerin ortadan kaybolduğu, harika bir teselli, bir umut ışığı doğmuştu. Cardillac sözlerinin üzerimde bıraktığı etkiyi fark edip istediği şekilde yorumladı. 'Öyle görünüyor ki,' dedi, 'niyetim hoşuna gitti. İtiraf edebilirim ki, kanlı kurban isteyen, yırtıcı hayvan gibi olandan çok daha farklı, en derinlerden bir ses böyle yapmamı emretti. Bazen bir garip ruh haline giriyorum, içimde bir korku, öbür dünyadan zamanın içine akan bir titremenin, tüyler ürperten bir şeyin kaygısı beni zorla sarıyor. Hatta öyle oluyor ki, sanki kötü yıldızın benimle başladığını, hiç katkısı olmayan ölümsüz ruhuma mal edileceğini düşünüyorum. Öyle bir ruh halindeyken, St. Eustache Kilisesi'ndeki Kutsal Bakire için güzel bir elmaslı taç yapmaya karar verdim. Ne zaman işe koyulmak istesem o anlaşılmaz korku üzerime daha güçlü hücum ediyordu, ben de tamamen bıraktım. Şimdi ise sanki inanç ve erdeme boyun eğerek bir kurban veriyormuşum ve şimdiye kadar yaptığım mücevherlerin en güzelini Scudéry'ye göndermekle de işe yarar bir şey yapıp yardım diliyormuşum gibi geliyor bana.' Yaşam tarzınızla Matmazel'im, tamamen tanışık olan Cardillac, takıları temiz bir mücevher kutusuna koyduktan sonra, bunu hangi şekilde, hatta saatini de vererek, nasıl ve ne zaman teslim edeceğimi söyledi. Bütün benliğimi sevinç kaplamıştı, çünkü cennetin ta kendisi bana canı Cardillac'ın aracılığıyla kendimi, kovulmuş bir günahkârı, cehennemden kurtarma yolu gösteriyordu. Böyle düşündüm. Cardillac'ın isteğinin tam aksine sizin yanınıza gelecektim. Anne Brusson'nun oğlu olarak, manevi evladınız olarak, kendimi ayaklarınızın önüne atıp bütün her şeyi açıklamayı düşünüyordum. Zavallı, suçsuz Madelon'un, sırrın keşfedilmesiyle uğrayacağı akıl almaz

sefilliğe üzülecektiniz, ama keskin zekâlı, yüce ruhunuzla, Cardillac'ın alçakça kötülüklerinin meydana çıkmasına yol açmadan kesin bir çare bulurdunuz. Bu çarelerin nelerden oluşması gerektiğini sormayın bana, bilmiyorum, ama Kutsal Bakire'nin tesellisi bol yardımına nasıl inanıyorsam, sizin de Madelon ve beni kurtaracağınıza dair içimde o denli güçlü bir inanç vardı. Biliyorsunuz Matmazel, planım o gece başarısız oldu. Başka bir zaman daha şanslı olacağıma dair umudumu kaybetmedim. Cardillac birden bütün neşesini kaybetti. Ortalıkta küskün dolaşüyor, gözlerini yere dikeyor, anlaşılmasız şeyler mırıldanıyor, düşmanı savuşturmak istercesine ellerini sallıyor, ruhu kötü düşüncelerle işkence çeker gibiydi. Bütün bir sabahı böyle geçirdi. Sonunda çalışma masasına oturdu, keyifsizce yeniden yerinden fırladı, pencereden dışarı baktı, ciddi ve kasvetli bir sesle “Keşke İngiltereli Henrietta benim mücevherlerimi takmış olsaydı!” dedi. Bu sözler beni dehşete düşürdü. Artık biliyordum ki çılgın ruhunun o iğrenç cinayet hayaleti tarafından yeniden ele geçirilmişti, şeytanın sesi yine kulaklarında çınlamaya başlamıştı. Hayatınızı alçak cinayet şeytanı tarafından tehdit altında gördüm. Cardillac mücevherine yeniden kavuştuğunda siz kurtulmuş olurdunuz. Her geçen anla tehlike büyüyordu. Pont Neuf'te size rastladım, arabanıza yanaştım, elinize geçen mücevherleri bir an önce Cardillac'a teslim etmenizi rica eden kâğıdı size attım. Ama gelmediniz. Diğer gün Cardillac, gece rüyasına giren o mükemmel mücevherden başka bir şey konuşmayınca korkum umutsuzluğa dönüştü. Bunu sadece sizin mücevhere yorabiliyordum ve aynı gece uygulamaya geçireceği bir cinayet planını düşünüp tasarladığından emindim. Cardillac'ın hayatına mal olsa da sizi kurtarmak zorundaydım. Cardillac, her akşam olduğu gibi, akşam duasından sonra odasına çekilince ben de pencereden avluya atladım, duvardaki geçitten çıkıp

yakınlardaki bir gölgenin içine saklandım. Çok sürmedi, Cardillac dışarı çıktı ve sessizce sokaktan sıvıştı. Ben de peşinden gittim. St. Honoré Caddesi'ne doğru gidiyordum, kalbim duracak gibiydi. Cardillac birdenbire gözden kayboldu. Ben de sokak kapınızda beklemeye karar verdim. Birden, tesadüfen Cardillac'ın cinayetine tanık olduğum günkü gibi, bir subay şarkı söyleyerek ve ıslık çalarak, beni fark etmeden, yanımdan geçti. Ama tam o anda karanlık biri ortaya sıçrayıp adamın üzerine çullandı. Cardillac'tı bu. Bu cinayeti engellemem gerekiyordu, bağırarak iki üç sıçrayışta yetiştim. Subay değil, Cardillac ölümüne yaralanmış, hırlayarak yere yıkılmıştı. Subay elindeki hançeri düşürdü, kılıcını kınından çıkardı, beni katilin yardımcısı sanarak önüme geçti, ama onunla ilgilenmeden sadece ölüyle uğraştığımı görünce hızla oradan uzaklaştı. Cardillac hâlâ hayattaydı. Subayın düşürdüğü hançeri alıp bir yerime soktuktan sonra Cardillac'ı omzuma atıp zorlukla eve taşıdım ve gizli geçitten atölyeye çıkarttım. Gerisini biliyorsunuz. Görüyorsunuz ki saygıdeğer Matmazel'im, tek suçum, Madelon'un babasını mahkemede ele vermeyip böylelikle de cinayetlerine bir son vermemdir. Her türlü kanlı suçtan uzağım. Hiçbir işkence, Cardillac'ın cinayetlerinin sırrını bana ifşa ettiremez. Babasının korkunç cinayetlerini erdemli kızından gizleyen sonsuz yüce kudretin, şimdi onun bütün kişiliğini mahvederek geçmişin bütün rezilliğini üzerine yıkmasını istemediğim gibi, dünyevi öcün de, cesedi topraktan çıkartarak, çürüyen kemiklerini namussuzlukla damgalamasını istemiyorum. Hayır! Ruhumun sevgilisi ardımdan suçsuz yere öldüm diye ağlayacak, zaman bunun acısını hafifletecektir, ama sevgili babasının işlediği korkunç cehennemî suçların acısı katlanılmaz olurdu."

Olivier sustu, birden gözyaşlarına boğuldu, Scudéry'nin ayaklarına kapanıp yalvardı: "Suçsuz olduğumdan

eminsiniz, kesinlikle eminsiniz! Acıyın bana, söyleyin, Madelon nasıl?” Scudéry, Martinière’ye seslendi ve çok geçmeden Madelon, Olivier’nin boynuna sarıldı. Madelon “Artık her şey iyi, çünkü sen buradasın. Yardımsever hanımefendinin seni kurtaracağını biliyordum!” diye defalarca bağırdı ve Olivier kaderini, başına gelecek her şeyi unuttu, özgür ve mutluydu. Birbirleri için nasıl acı çektiklerini en dokunaklı yakınmalarla birbirlerine anlatırlar ve tekrar tekrar sarılıp, birbirlerine kavuştukları için mutluluktan ağladılar.

Scudéry, Olivier’nin suçsuzluğuna çoktan inanmamış olsaydı, en samimi sevgi bağıyla etraflarındaki dünyayı, sıkıntılarını ve adlandırılmaz acılarını unutan bu ikisini izlerken onlara mutlaka inanırdı. “Hayır,” diye bağırdı, “böyle mutlu bir unutuşu sadece tertemiz bir yürek başarabilir.”

Sabahın ilk ışıkları pencereden içeri süzülüyordu. Desgrais odanın kapısına hafifçe vurarak Olivier Brusson’nu götürme vakti geldiğini, bunu daha sonra bir kargaşa yaratmadan yapamayacaklarını söyledi. Sevgililer ayrılmak zorundaydı.

Scudéry’nin ruhunu etkisine alan karanlık sezgiler, Brusson eve girdiğinden beri korkunç biçimde gerçeğe dönüşmüştü. Sevgili Anne’nin oğlu suçsuz yere öyle bir işe karışmıştı ki, onu utanç dolu bir ölümden kurtarmayı düşünmek bile olanaksız gibiydi. Madelon’un ölümüne yol açacak sırrı ifşa etmektense suçlu şekilde ölmeyi yeğleyen delikanlının yiğitlik anlayışına saygı duyuyordu. Bütün olasılıklar arasında bu zavallıyı acımasız mahkemenin kurtarma yolu bulamadı. Ama yine de bu dehşet verici haksızlığı gidermek için hiçbir fedakârlıktan kaçınmaması gerektiğine de tüm ruhuyla emindi. Binbir türlü, maceracı bir hal alabilen tasarım ve planları yaptığı gibi bozuyor, kendine işkence ediyordu. Umut parıl-

tısı, onu çaresiz bırakarak, yavaş yavaş sönüyordu. Ama Madelon'un koşulsuz, inançlı, çocuksu güveni, yakında her türlü suçtan beraat edecek ve kendisini eşi olarak kucaklayacak sevgilisinden konuşurken yüzünde beliren tapma belirtisi, Scudéry'nin yüreğine derinden dokunuyor, ona yeniden güç veriyordu.

Sonunda Scudéry, bir şeyler yapmak için, La Regnie'ye uzun bir mektup yazdı, mektupta Olivier Brusson'nun, Cardillac'ın ölüm olayında suçsuz olduğunu kendisine en inandırıcı şekilde anlattığını ve açıklandığında saflığı ve erdemi mahvedecek bir sırrı, sadece kahramanca bir kararla mezara götürmek istemesinin, onu yalnızca Cardillac'ı öldürdüğü şüphesinden değil, alçak katiller çetesine mensup olma şüphesinden de kurtaracak bir itirafı mahkemede yapmaktan alıkoyduğunu söylüyordu. Scudéry, La Regnie'nin taş kalbini yumuşatmak için ateşli bir heyecanın, güçlü bir hitabetin tüm imkânlarını kullanmıştı. Birkaç saat sonra La Regnie cevap verdi; Olivier Brusson'un erdemli, yüce hamisine suçsuzluğunu kanıtlamasına ne kadar da yürekten sevindiğini belirtiyordu. Olivier'nin kahramanca kararına, olayla alakası olan bir sırrı kendisiyle mezara götürme isteğine gelince, Chambre Ardente'nin böyle kahramanca bir cesarete saygı gösteremeyeceğini, daha çok, onu en güçlü yollarla kırmaya çalışacaklarını üzüntüyle bildiriyor. Üç gün sonra, gerçekleşmiş mucizeleri ortaya çıkaracak o garip sırra erişmeyi umut ediyordu.

Scudéry, korkunç La Regnie'nin, Brusson'nun, kahramanlık cesaretini kıracak o yollarla neyi kastettiğini gayet iyi biliyordu. Zavallının işkenceye maruz kalacağı artık kesindi. Bu ölüm korkusu içinde Scudéry'nin aklına sonunda, sırf zaman kazanabilmek için, bir hukuk adamının tavsiyelerinin işe yarayabileceği geldi. Pierre Arnaud d'Andilly o zamanlar Paris'in en meşhur avukatıydı. De-

rin bilgisi ve mükemmel zekâsı, dürüstlüğüne ve erdemine denkti. Scudéry onun yanına gitti ve Brusson'nun sırrını ifşa etmeden, olabildiğince her şeyi anlattı. D'Andilly'nin, bu masumun davasıyla şevkle ilgileneceğini düşündü, ama acı bir hayal kırıklığı yaşadı. D'Andilly, her şeyi sessizce dinledikten sonra gülümseyerek Boileau'nun sözleriyle cevap verdi: "Le vrai peut quelquefois n'être pas vraisemblable."⁷ Scudéry'ye, en ciddi ve bariz şüphelerin Brusson'nun aleyhinde olduğunu, La Regnie'nin yönteminin hiçbir şekilde acımasız ve aceleci olmadığını, aksine meşru olduğunu, hatta bir hâkimin vazifelerine aykırı davranmayacağını ispat etti. D'Andilly'nin kendisi, o bile Brusson'nu en usta savunmayla işkenceden kurtarmaya cesaret edemezmiş. Yalnızca Brusson'nun kendisi, bunu ya samimi bir itirafla ya da en azından Cardillac'ın ölümündeki gerçekleri tam olarak açıklayarak yapabilir, bunlar yeni soruşturmalara yeni gerekçe yaratabilirmiş. "O halde ben de gider Kral'ın ayaklarına kapanır, aman dilerim," dedi Scudéry, kendinden geçmiş, ağlamaktan sesi kısılmıştı. "Sakın ha!" diye bağırdı d'Andilly, "Sakın ha, Tanrı aşkına bunu yapmayın Matmazel'im! Bu son yardım kaynağını saklayın, bir kere başarısız olursa, sizin için tamamen kaybolmuş olur bu yol. Kral böyle bir caniyi kesinlikle affetmez, tehlike altındaki halkın acı serzenişlerine maruz kalabilir. Brusson, sırrının ortaya çıkmasıyla ya da başka bir yol bularak hakkındaki suçlamaları kaldırabilir. İşte o zaman, Kral'dan af dileme zamanıdır, çünkü o, mahkemede neyin kanıtlanıp neyin kanıtlanmadığını sormayacak, sadece kendi kanaatini dinleyecektir." Scudéry engin deneyimli d'Andilly'yi mecburen onayladı. Akşamın geç saatinde, odasında derin kaygılara gömülmüş, Kutsal Bakire ve tüm azizler adına, bahtı kara

7 Gerçek bazen mümkün görünmeyebilir. Nicolas Boileau-Despréaux'dan alıntı. (1636-1711), Kanto III, I.48. (e.n.)

Brusson’nu kurtarmak için neye nereden başlaması gerektiğini düşünüp dururken Martinière içeri girdi ve Kral’ın muhafız birliğinden Albay Kont Miossens’in geldiğini, Matmazel’le acilen konuşmak istediğini haber verdi.

“Bağışlayın,” dedi Miossens askerlere özgü bir saygıyla eğilerek, “bağışlayın Matmazel’im, sizi böyle geç, böyle uygunsuz bir saatte rahatsız ediyorum. Biz askerler başka türlüünü yapamıyoruz ve zaten iki kelimeyle bağışlanmış olacağım. Buraya gelmemin sebebi Olivier Brusson.” Scudéry, merakla yine neler öğreneceğini düşünürken yüksek sesle “Olivier Brusson? İnsanların en talihsizi mi? Onunla ne işiniz var?” diye sordu. “Biliyordum,” gülümseyerek devam etti Miossens, “hamisi olduğunuz kişinin isminin, bana kulak vermeniz için yeterli olacağını biliyordum. Bütün dünya Brusson’nun suçlu olduğuna ikna olmuş durumda. Sizinse, söylendiğine göre, tabii ki sadece sanığın iddialarına dayanarak, başka bir düşüncede olduğunuzu biliyorum. Ben de sizin gibi düşünüyorum, ama durum farklı. Benden başka hiç kimse Brusson’nun suçsuzluğundan emin olamaz.” “Konuşun, ah konuşun,” diye, gözleri sevinçten parlayarak bağırdı Scudéry. “Bendim,” dedi Miossens bastırarak, “St. Honoré Caddesi’nde, sizin eve yakın yerde, yaşlı kuyumcuyu yere seren bendim.” “Tüm azizler adına, siz... Siz!” diye haykırdı Scudéry. “Ve,” diye devam etti Miossens, “size yemin ederim Matmazel’im, yaptığımla gurur duyuyorum. Bilin ki Cardillac, en alçak, en ikiyüzlü canidir, geceleri kalleşçe öldüren ve soyan, bu tür tuzaklardan kurtulan oydu. Ismarladığım takıları bariz bir huzursuzlukla getirdiğinde, takıyı kim için yaptırdığımı ısrarla öğrenmeye çalışması ve belli bir hanımefendiyi ziyaret edip etmeyeceğimi öğrenmek için uşağımın ağzını kurnazca araması, nasıl oldu bilmiyorum, içimde bu yaşlı canıye karşı bir şüphe uyandırdı. Bu iğrenç gözü dönmüşün zavallı kurbanlarının hepsinin

aynı yarayı taşıdıklarını çoktan fark etmiştim. Katilin, anında öldürmesi gereken bu vuruşu iyi prova ettiğinden ve buna güvendiğine emindim. Vuruş başarısız olursa, eşit koşullarda bir dövüş olacaktı. Bu da beni bir güvenlik önlemi almaya itti, öyle basitti ki, ötekilerin bugüne kadar bunu nasıl düşünemediklerini, kendilerini bu canı yarıttıktan nasıl kurtaramadıklarını anlamıyorum. Yeleğimin altına hafif bir zırh giymiştim. Cardillac bana arkadan saldırdı. Bana dev gücüyle sarıldı ama tereddütsüz indirilen darbe demirden kaydı. Aynı anda elinden sıyrıldım ve hazırda bulundurduğum hançeri göğsüne sapladım.” “Ve sessiz kaldınız,” diye sordu Scudéry, “mahkemeye neler olduğunu bildirmediğiniz mi?” “İzin verin,” diye devam etti Miossens, “İzin verin Matmazel’im, belirtiyim ki böyle bir ihbar beni doğrudan mahvetmeyebilirdi ama o iğrenç davaya karıştırdı. Her tarafta cürümlerin kokusunu alan La Regnie, dindarlık ve erdem abidesi, namuslu Cardillac’ın cinayet işlediğini ihbar eden ben olsaydım, bana hemen inanır mıydı? Ya adaletin kılıcı bana dönseydi?” “Olmazdı bu,” diye bağırdı Scudéry, “Sizin soyunuz... Sizin mevkiniz...” “Ah,” diye devam etti Miossens, “Lüksemburg dükü mareşali hatırlasanıza, Le Sage’a yıldız falı baktırdığı için zehirle cinayet işlediği şüphesiyle Bastille’e götürülmüştü. Hayır, Aziz Dionysios adına hayır, herkesin gırtlığına bıçağını dayamak isteyen o kudurmuş La Regnie’ye ne özgürlüğün bir saatini ne de kulağımın ucunu veririm, ” “Ama böyle yaparak masum olan Brusson’nu giyotine göndermiyor musunuz?” diyerek Scudéry sözünü kesti. “Suçsuz,” diye yanıtladı Miossens, “suçsuz mu diyorsunuz alçak Cardillac’ın yordakçısına? Cinayetleri işlerken yanında olana? Ölümü yüzlerce kez hak edene? Hayır, gerçekten haklı yere kanı akacak ve saygıdeğer Matmazel’im, olayın gerçek bağlamını size açıklamam, ancak sizin beni Chambre Ardente’nin eline

teslim etmeden, sırrımı bir şekilde himayenizdeki gencin yararına kullanmayı bilmeniz koşuluyla oldu.”

Scudéry, Brusson’nun suçsuzluğunu böyle kesin bir biçimde onaylandığını görünce, içindeki coşkuyla Cardillac’ın suçlarını zaten bilen Kont’a her şeyi anlatıp onu beraber d’Andilly’ye gitmeye davet etmekten çekinmedi. Avukata, gizli kalma şartı ile her şeyi anlatmalı, o da nasıl başlanılacağına dair yol göstermeliydi.

Scudéry her şeyi ayrıntısıyla anlattıktan sonra, d’Andilly yeniden en küçük ayrıntılar hakkında bilgi aldı. Özellikle de Kont Miossens’e, Cardillac tarafından saldırıya uğradığından emin olup olmadığını ve Olivier Brusson’nu cesedi alıp götüren kişi olarak teşhis edip edemeyeceğini sordu. “Üstelik,” diye cevap verdi Miossens, “Ay ışığının aydınlattığı o gece kuyumcuyu tanıdığım gibi, La Regnie’nin yanında da Cardillac’ın öldürüldüğü hançeri gördüm. Kabzasındaki ince işçilikten ayırt edilebilir, o benimkiydi. Sadece bir adım ötesinde durduğum için, şapkası başından düşmüş gencin bütün yüz hatlarını gördüm ve onu kesin teşhis edebilirim.”

D’Andilly bir süre sessizce önüne baktı, sonra konuştu: “Brusson’nu, bilinen yöntemlerle yargının elinden kurtarmak tamamen olanaksız. Madelon için, Cardillac’ı katil olarak ele vermek istemiyor. İsterse öyle yapsın, çünkü gizli geçit çalıntı mal hazinesini ortaya çıkardığında bunu kanıtlamak zorunda kalsa bile, olayla bağlantısı olduğundan yine de ölecektir. Aynı durum, Kont Miossens’in, kuyumcu ile arasında geçen olayı olduğu gibi hâkime anlatması için de geçerli. Ertelemek için uğraşılmalı. Kont Miossens Conciergerie’ye gidecek, Olivier Brusson’nu görecektir ve onu Cardillac’ın cesedini uzaklaştıran kişi olarak tanıyacak. Hemen La Regnie’ye gidip ‘St. Honoré Caddesi’nde bir kişinin bıçaklandığını gördüm, cesedin çok yakınında duruyordum, birden

başka biri yanımıza sıçradı, cesedin üzerine eğildi ve hâlâ hayat belirtileri görünce onu omuzlayıp götürdü. Bunu yapan Olivier Brusson, ta kendisi,' diyecek. Bu ifade Brusson'nun yeniden ifadesinin alınmasını ve Kont Miossens ile yüzleştirilmesini sağlayacak. Yeterli bence, işkence yapılmayacak ve araştırmalar devam edecek. İşte o zaman Kral'a yönelme zamanıdır. Bunu en akıllıca şekilde yapmak da Matmazel'im, sizin keskin zekânıza kalmış. Bana kalırsa, Kral'a bütün sırrı açmak iyi olur. Kont Miossens'in bu ifadesiyle, Brusson'nun itirafları desteklenecektir. Aynısı belki Cardillac'ın evinde yapılacak gizli araştırmalarla da olur. Mahkeme kararı değil, ama Kral'ın içten duygularla vereceği karar, yargıcın ceza vermek zorunda kaldığı yerde, bir affı dile getirir, bütün bu nedenler de dayanakları olabilir." Kont Miossens, d'Andilly'nin dediklerine harfiyen uydu ve gerçekten onun tahmin ettiği gibi oldu.

Artık Kral'a gitme vakti gelmişti ve bu da işin en zor kısmıydı, çünkü Kral, uzun süre tüm Paris'e tek başına korku ve dehşet salmış, korkunç soyguncu katil olarak gördüğü Brusson'dan öylesine iğreniyordu ki, ünlü davayı birazcık hatırladığı anda şiddetli bir öfkeye kapılıyordu. Maintenon Kral'a tatsız şeylerden asla söz etme ilkesine sadık kalarak her çeşit aracılığı reddetti ve böylece Brusson'nun kaderi tamamen Scudéry'nin eline verilmiş oldu. Uzun uzun düşündükten sonra hızla verdiği kararı aynı hızla uyguladı. Ağır, ipek, siyah bir tuvalet giydi, Cardillac'ın göz alıcı mücevherleriyle süslendi, uzun, siyah bir tülü başına geçirip bu kılıkla, tam da Kral'ın orada olduğu saatte Maintenon'un odasında göründü. Saygıdeğer Matmazel'in asil şahsiyetinin bu ciddi görüntüsü öyle görkemliydi ki, salonların ciddiyetsiz, hiçbir şeyi önemsemeyen boş, alt tabaka insanlarda bile saygı uyandırdı. Herkes ürkerek kenara çekildi, içeri gir-

diğinde de, Kral bile çok şaşırarak ayağa kalktı. O anda gerdanlığın ve bileziklerin elmaslarının parıltısı gözüne çarptı ve haykırdı: “Aman Tanrım, bu Cardillac’ın mücevherleri!” Sonra da Maintenon’a dönerek hoş bir gülümsemeyle “Bakın Markiz, güzel gelinimiz damat için nasıl da yas tutuyor,” dedi. “Ah, merhametli efendimiz,” diye Scudéry şakayı devam ettirir gibi araya girdi, “Acı çeken bir gelinin böyle süslenmesi hiç yakışık alır mı? Hayır, o kuyumcudan artık büsbütün vazgeçtim ve cese-dinin taşınırkenki o iğrenç görüntüsü ara sıra gözümün önüne gelmese, onu bir daha hiç düşünmezdim. “Nasıl,” diye sordu Kral, “Nasıl! Zavallı şeytanı gördünüz mü?” Scudéry, kısa cümlelerle, rastlantının onu nasıl –şimdilik Brusson’nun olaya karışmasına değinmeden– tam da cinayet işlendiği vakit Cardillac’ın evinin önüne getirdiğini anlattı. Madelon’un derin acısını, melek yüzlü çocuğun onun üzerinde bıraktığı etkiyi, halkın coşkulu desteğiyle zavallıyı Desgrais’nin ellerinden nasıl kurtardığını anlattı. Sıra La Regnie, Desgrais ve Olivier Brusson ile ilgili sahnelere gelmişti, dinleyicilerin ilgisi giderek artıyordu. Kral, Scudéry’nin anlatımındaki canlılıkla heyecanlanmış, kendisinin nefret ettiği iğrenç Brusson’nun kötü davası hakkında konuşulduğunun farkına varmamıştı, bir kelime dahi edemedi, sadece ara sıra haykırarak duygularını dışavurabilmişti. İnanılmaz olay hakkında öğrendikleriyle kendinden geçmiş halde, olayları sıraya dizmeyi bile becerememişken, Scudéry birden ayaklarına kapanmış, Olivier Brusson için af dilemişti. Kral “Ne yapıyorsunuz?” diyerek Scudéry’nin iki elinden tuttu, onu kol-tuğa oturmaya zorladı, “Ne yapıyorsunuz Matmazel’im? Bizi şaşırtmanın tuhaf bir yolu bu! Korkunç bir hikâyeye bu! Brusson’nun bu olağanüstü hikâyesinin gerçekliğine kim kefil olabilir?” Bunun üzerine Scudéry cevap verdi: “Miossens’in ifadesi, Cardillac’ın evinde yapılan incele-

me, vicdani kanaat, ah! Madelon'un, zavallı Brusson'da benzerini gördüğü, erdemli kalbi!" Kral tam bir şey söyleyecekken kapıdan gelen sese döndü. Yan odada çalışan Louvois, kaygılı bir yüzle içeri baktı. Kral ayağa kalktı, Louvois'yı takip ederek odayı terk etti. Scudéry ve Maintenon, ikisi de bu konuşmanın yarıda kesilmesini tehlikeli buldular, çünkü bir kere şaşırtılan Kral bir kez daha oyuna gelmemek için dikkatli davranabilirdi. Ama birkaç dakika sonra Kral geri döndü, odanın içinde hızlı adımlarla birkaç kez gidip geldi, ellerini arkasında kavuşturarak tam Scudéry'nin önünde durdu, yüzüne bakmadan alçak sesle "Şu Madelon'unuzu görmek isterim!" dedi. Bunun üzerine Scudéry "Ah benim merhametli efendim, o zavallı çocuğa nasıl büyük bir mutluluk bahsettiniz. Ah, küçük kızı ayağınıza getirtmek için sadece ufak bir işareti-nize gerek vardı," dedi ve sonra, ağır giysilerin izin verdiği ölçüde, ufak adımlarla kapıya koşup Kral'ın Madelon'u görmek istediğini haykırdı ve geri dönüp mutlulukla, şiddetli duygularla hıçkırıklara boğuldu. Scudéry böyle bir lütfun geleceğini sezmiş ve bu sebeple Madelon'u yanında getirmişti. Kız elinde d'Andilly'nin yazdığı af dilekçesiyle Markiz'in hizmetçisinin yanında bekliyordu. Madelon, saniyeler içinde, sessizce Kral'ın ayaklarının dibine serildi. Korku, şaşkınlık, ürkekçe derin bir saygı, aşk ve acı, zavallının kaynayan kanının damarlarında daha da hızla akmasına yol açmıştı. Yanakları alev alev yanıyor, gözleri, ara sıra ipeksi kirpikler arasından akıp zambak beyazlığındaki göğsüne düşen yaşlarla parlıyordu. Kral meleksi çocuğun olağanüstü güzelliğine şaşıp kalmış gibi görünüyordu. Kızı yavaşça kaldırdı, ardından sanki tuttuğu eli öpmek istiyormuş gibi bir hareket yaptı. Sonra bıraktı onu ve güzelim çocuğa, en içten duygulanma belirtisi olan ıslak gözlerle baktı. Maintenon sessizce Scudéry'ye fısıldadı: "Ufaklık burada tıpatıp La Vallière'e benzemiyor

mu?⁸ Kral en tatlı anılara dalmış, mest oluyor. Oyunu kazandınız.” Maintenon bunu her ne kadar alçak sesle söylemiş olsa da, Kral iştmişe benziyordu. Yüzü hafifçe kızardı, bakışları Maintenon’a dokunup geçti, Madelon’un verdiği dilekçeyi okudu, sonra yumuşak ve müşfik bir sesle konuştu: “Sevgili çocuğum, yavuklunun suçsuzluktan emin olduğuna inanıyorum, ama bir de Chambre Ardente’nin buna ne diyeceğini dinleyelim!” Elinin yumuşak bir hareketiyle, ağlamaklı olan kıza çekilmesi için izin verdi. Scudéry’ye, Vallière’in hatırası ilk başta işe yarar gibi göründüyse de, Maintenon, ismi dillendirdiği anda Kral’ın fikrinin değiştiğini dehşetle fark etti. Kral, kendisine kabaca bunlar hatırlatıldı diye, güzelliği katı adalete feda etmek üzere miydi acaba? Belki de Kral, aniden uyandırıldıklarında, kucaklamaya çalıştıkları güzelim büyümlü görüntüleri kaybeden rüya düşkünleriyle aynı durumdaydı. Belki de artık karşısında Vallière’yi görmüyor, onun yerine dindarlığı ve tövbeleriyle kendisine hayli eziyet etmiş olan –Vallière’in Karmelit rahibeleri arasındaki manastır adıyla– Kardeş Louise de la Miséricorde’u düşünüyordu. Artık Kral’ın kararını sessizce beklemekten başka yapılacak bir şey yoktu.

Bu arada Kont Miossens’in Chambre Ardente önünde verdiği ifade duyulmuştu ve her zamanki gibi, olan olmuş, bir aşırılıktan diğer aşırılığa kolayca geçen halk, önce azılı katil olarak lanetlenen ve parçalanmak istenen kişiyi, giyotine çıkmadan, barbarca bir hukuk sisteminin suçsuz kurbanı olarak görüp ağıt yakmaya başlamıştı. Komşuları şimdi onun erdemli değişimini, Madelon’a olan büyük sevgisini, sadakatini, yaşlı kuyumcuya olan candan bağlılığını hatırladı. Halk katile halinde La Regnie’nin şatosunun önünde endişe verir şekilde toplanıyor, “Oli-

---

8 1661-67 yılları arasında IV. Louis’nin metresi olan Louise de La Vallière. (e.n.)

vier Brusson'nu özgür bırakın, o suçsuzdur!" diye bağıyor, pencereleri taşladıkları oluyordu, öyle ki La Regnie, Marechaussee'den, öfkeli kalabalık karşısında koruma istemek zorunda kaldı.

Aradan epey zaman geçmiş ama Scudéry, Olivier Brusson'nun davası hakkında en ufak bir bilgi edine-memişti. Mutsuzca Maintenon'un yanına gitti, ama o, Kral'ın bu konu hakkında sessiz kaldığını ve bunu hatırlatmanın iyi bir fikir olmadığını vurguladı. Sonra yüzünde tuhaf bir gülümsemeyle "Küçük Vallière"yi sorun-ca, Scudéry, gururlu kadının, şıpsevdi Kral'ı, büyü-lü bir alandan kendisine çekebilme konusunda derin bir hayal kırıklığı yaşadığından emin oldu. Bu yüzden de artık Maintenon'dan bir şey bekleyemezdi.

Sonunda d'Andilly'nin yardımıyla Kral'ın, Kont Miossens ile uzun ve gizli bir görüşme yaptığı bilgisine ulaştı. Ayrıca Kral'ın en güvendiği uşağı ve maslahatgüzarı Bontems'in Conciergerie'ye gidip Brusson ile konuştuğunu ve sonunda bir gece aynı Bontems'in birkaç kişiyle Cardillac'ın evine gidip uzun süre orada kaldığını öğrendi. Alt katta oturan Claude Patru bütün gece tepesinde gürültü edildiğini, Olivier'nin de, sesinden tanıdığı için, yanlarında olduğundan emin olduğunu söyledi. Şu kadarı kesindi ki, Kral, olayın gerçek bağlantılarını bizzat araştırmaktaydı, anlaşılmasa da karar verme süreci-nin neden bu kadar uzun sürdüğüydü. La Regnie, kendi-sinden koparılmak istenen kurbanını dişlerinin arasında tutmak için elinden geleni yapabiliirdi. Bu da yeşeren her umudu öldürüyordu.

Neredeyse bir ay geçmişti ki Kral, Scudéry'ye Mainte-non'u gönderip onu akşam, Maintenon'nun odalarında görmek istediği haberini yolladı.

Scudéry'nin kalbi yerinden fırlayacak gibiydi, belli ki Brusson'nun meselesi bir sonuca bağlanacaktı. Zaval-

lı Madelon'a söyledi, o da, Kral'da Brusson'nun suçsuz olma kanaatini uyandırmaları için Kutsal Bakire'ye ve bütün azizlere coşkuyla dua etti.

Ama yine de sanki Kral bütün olayı unutmuş gibi görünüyordu, çünkü her zaman yaptığı gibi Maintenon ve Scudéry ile hoş bir sohbete daldı, zavallı Brusson hakkında bir kelime dahi etmedi. Sonunda Bontems geldi, Kral'a yaklaştı ve bir şeyler söyledi, ama bunları öyle alçak sesle söylemişti ki iki kadın da hiçbir şey anlamadı. Scudéry'nin içi titriyordu. Kral birden kalktı, Scudéry'ye doğru geldi ve parlayan gözlerle konuştu: "Size mutluluklar dilerim Matmazel! Hamisi olduğunuz Olivier Brusson özgürdür!" Gözlerinden yaşlar boşanan Scudéry konuşmaktan aciz bir halde Kral'ın ayaklarına kapanmak istedi. Kral ise ona engel oldu ve "Gidin, gidin! Matmazel, siz parlamento avukatı olup benim hukuki işlerim için mücadele etmelisiniz, çünkü Aziz Dionysios adına, sizin hitabetinize karşı koyacak kimse yok bu dünyada." dedi. "Gerçi," dedi, daha ciddi bir ifadeyle, "erdemini kendisi tarafından korunan kişi, Chambre Ardente ve diğer tüm mahkemelerin suçlamalarından korunmuş olmaz mı?" Scudéry sonunda minnetini en coşkulu biçimde ifade edecek kelimeleri bulmuştu. Kral sözünü kesti, kendi evinde, Kral'ın ondan beklediğinden de fazla, onu çok daha coşkulu bir minnettarlığın beklediğini, çünkü tam da şu anda mutlu Olivier'nin Madelon'una sarılmakta olduğu haberini verdi. "Bontems," diyerek Kral sözünü bitirdi, "Bontems size bin Louis ödesin, benim adıma ufaklığa çeyiz olarak verin. Bu kadar şansı hak etmeyen Brusson'nuyla evlensin, ama sonra ikisi de Paris'i terk etsin. Bu benim isteğimdir."

Martinière hızlı adımlarla, peşinde Baptiste'le Scudéry'ye doğru geldi; ikisinin de yüzü sevinçten parlıyordu, ikisi birden coşkuyla "O geldi," diye haykırdı, "O özgür!

Ah, güzelim genç insanlar!” Mutlu çift Scudéry’nin ayaklarına kapandı. Madelon, “Ah, biliyordum zaten, siz, sadece siz eşimi kurtarabilirdiniz!” diye haykırdı. Olivier ise “Ah, size olan inancım anneciğim, ruhumda sapasağlam duruyordu,” diye bağırdı ve ikisi de saygıdeğer hanımefendinin ellerini öptüler ve binlerce sıcak gözyaşı döktüler. Sonra yeniden birbirlerine sarıldılar ve bu anın olağanüstü mutluluğunun geçmişteki tarifsiz acılara değdiğine ve ölünceye dek ayrılmayacaklarına yemin ettiler.

Birkaç gün sonra papazın kutsamasıyla evlendiler. Kral’ın isteği bu yönde olmasaydı, Brusson yine de Paris’te kalamazdı, her şey ona Cardillac’ın korkunç cinayetleri işlediği zamanları hatırlatıyordu; herhangi bir tesadüf, şimdi daha fazla kişinin bilgisinde olan o kötü sırrı düşmanca ortaya çıkartıp huzurlu hayatını sonsuza kadar mahvedebilirdi. Hemen düğünden sonra, Scudéry’nin hayır duaları eşliğinde, genç eşiyle birlikte Cenevre’ye taşındı. Madelon’un çeyiziyle, sanatında ender rastlanan bir hünerle ve iyi bir yurttaşın erdemiyile donanmış olarak, orada mutlu ve tasasız bir hayat kurdu. Babasını aldatıp mezara kadar götüren umutlar, onun için gerçek oldu.

Brusson’nun gidişinin üzerinden bir sene geçmişti ki Paris Başpiskoposu Harloy de Chauvalon ve Parlamento Avukatı Pierre d’Andilly tarafından imzalanmış bir bildiri yayımlandı. Bildiride tövbekâr bir günahkârın, kilisenin günah çıkarma gizliliği altında, gasp edilmiş elmas ve mücevherlerden oluşan servetini teslim ettiği belirtiliyordu. 1680 yılının sonuna kadar, özellikle sokaklarda canice saldırıya uğramış ve bir mücevheri gasp edilmiş herkes, d’Andilly’ye başvurup şayet gasp edilen mücevherin tasviri elde bulunan mücevherle tıpatıp uyarsa, başvuruyu yapanın haklılığına karşı başka bir şüphe de yoksa, mücevherini geri alabilecekti. Cardillac’ın listesinde yer alan ama öldürülmeyip yalnızca bir yumrukle

bayıldığı belirtilen birçok kişi, zaman içinde parlamento avukatına gelip gasp edilen mücevherini hayretler içinde geri aldı. Geri kalanlar ise St. Eustache Kilisesi'nin hazinesinin payına düştü.

*Ernst Theodor Amadeus Hoffmann (1776-1822):
Alman romantik edebiyatçıları arasında en geniş okur
kütlesine ulaşan yazardır. Aynı zamanda bir müzisyen olan
Hoffmann, Bamberg Tiyatrosu'nda orkestra şefi ve
besteci olarak da görev aldı. Hoffmann'ın yazdığı en iyi
novella olarak kabul edilen Matmazel de Scudéry ilk kez
1819 yılında, Bir XIV. Louis Dönemi Hikâyesi alt başlığıyla
yayımlandı. Hoffmann'm, Johann Christof Wagenseil'in
Nürnberg şehri kroniklerinde yer alan iki dizelik bir şiirden
esinlenerek yazdığı eser, yayımlandığı dönemde hayli ilgi
gördü ve yazarına büyük ün kazandırdı.*

*17. yüzyıl Paris yaşamına dair ilginç tasvirler içeren bu
novella, dönemin ileri gelen kişilerinden yazar Matmazel
de Scudéry'nin başından geçen tuhaf ve gizemli bir olayı
sürükleyici bir dille anlatır. Eser tiyatroya, operaya ve
sinemaya da uyarlanmıştır.*

*Gülperi Zeytinoğlu (1976): Münih'te dünyaya geldi, ilk
ve orta öğrenimini Almanya'da tamamladı, çeşitli işlerde
çalıştı. Otuz yıl Almanya'da yaşadıktan sonra
Türkiye'ye döndü. Kayseri'de cam ve boncuk sanatı
atölyesi açtı. Halen Hacettepe Üniversitesi Almanca
Mütercim Tercümanlık Bölümü'nde okuyor ve
Almancadan çeviri yapıyor.*

9 786053 328957

10 TL